

De maatschappelijke impact van het coronavirus

Nederland

Over More in Common

More in Common, een internationaal initiatief, is in 2017 opgericht. De missie van More in Common is om samenlevingen sterker, meer verenigd en veerkrachtiger te maken, om hen beter toe te rusten voor de omgang met de dreigingen van polarisatie en sociale verdeeldheid.

We werken met een breed scala aan groepen in het maatschappelijk middenveld, het bedrijfsleven, kerken, het onderwijs, de filantropie, de media en de overheid om mensen over verschillende scheidslijnen heen met elkaar in contact te brengen.

More in Common teams in Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten werken samen en delen de ambitie om onze missie te realiseren.

Meer informatie www.moreincommon.com
Contact via contact@moreincommon.com

Over het project

Op het moment van schrijven heeft COVID-19 wereldwijd bijna 900.000 doden en onnoemelijk veel leed en verlies veroorzaakt. De werkelijke impact van het virus op onze gezondheid, onze economie en op de samenleving als geheel zal vrijwel zeker jaren duren om deze volledig te begrijpen en vast te leggen. Maar we hebben geen jaren: de beslissingen die we in de komende maanden nemen, of het nu gaat om onze families en onze gemeenschappen of om de overheid, zullen de toekomst van onze samenleving voor een generatie vormgeven.

Daarom heeft More in Common een eerste, waarschijnlijk onvolledige momentopname gemaakt van de publieke opinie in het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Frankrijk, Duitsland, Italië, Polen en Nederland over de volgende onderwerpen:

- De gevolgen van de pandemie voor de persoonlijke gezondheid, het gezinsleven, de werkgelegenheid en de financiële situatie van de mensen
- Ervaringen van saamhorigheid, solidariteit, empathie en eenzaamheid
- Vertrouwen in elkaar, in de overheid, in de media en in de wetenschap en medische experts
- Visie op de internationale en Europese reacties op de pandemie
- Angsten en aspiraties voor de toekomst
- Standpunten over politieke prioriteiten en steun voor beleid op het gebied van belastingen, werkgelegenheid en milieu

We hopen dat de hier gepresenteerde bevindingen en de andere gedetailleerde nationale studies die ook deel uitmaken van dit project, zullen dienen om het werk van degenen die de moeilijke beslissingen nemen die nodig zijn om dit eens in een generatiecrisis in te dammen en om rechtvaardigere en veerkrachtigere samenlevingen in de nasleep ervan weer op te bouwen, te informeren.

Over de studie

Geografische reikwijdte

Frankrijk, Duitsland, Italië, Nederland, Polen, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten

Inhoud

- Persoonlijke ervaring met corona (COVID-19)
- COVID-19 als gezamenlijke uitdaging
- Nasleep COVID-19

Methodologie

- N=2,000 per land; Foutenmarge +/- 2%
- Online survey
- Research partners: Kantar (continentaal Europa); YouGov (Verenigd Koninkrijk en VS)
- Veldwerkperiode voor continentaal Europa: 1-8 juli, 2020
- Veldwerkperiode voor Verenigd Koninkrijk: 19-28 juni, 2020

Index

- **Slide 6** – COVID-19 in Nederland en Hoofddresultaten
- **Slide 8** – Persoonlijke ervaringen tijdens de coronapandemie
- **Slide 14** – Gezamenlijke COVID-19 ervaringen
- **Slide 27** – Macht, instituties en media
- **Slide 44** – Beleid na COVID-19
- **Slide 54** – Aspiraties en idealen na COVID-19
- **Slide 60** – Standpunten over de Europese Unie
- **Slide 66** – Vragen uniek voor survey in Nederland
- **Slide 68** – De Onzichtbaren (*Invisibles*) in Nederland

COVID-19 in Nederland

Situatie Peildatum: 4 september 2020

De Nederlandse gezondheidszorg kan de COVID-19 uitdaging tot dusver goed aan. Aanvankelijk deden zich problemen voor met de beschikbaarheid van testen op grote schaal, dit gaat nu langzaam beter.

72,464 mensen besmet
6,235 mensen overleden

Nederland kent een open economie die zwaar leunt op de handel; deze is daardoor gevoelig voor de effecten van de COVID-crisis. De export zal naar verwachting met 10 procent dalen, maar laat volgens de verwachting in 2021 weer een positieve groei zien. Nederland verwacht de grootste economische krimp sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog, met ernstige gevolgen voor de arbeidsmarkt.

-6.75% Verwachte daling BNP in 2020
6% verwacht werkloosheidspercentage

Hoewel de Nederlandse strategie van een 'intelligente lockdown' minder streng en omvattend was dan in de meeste andere Europese landen, bleken de maatregelen in de praktijk vergelijkbaar met die in Duitsland.

Veel winkels bleven open gedurende de hele crisis. Het dragen van maskers is nog altijd niet verplicht. Experimenten in grote steden zijn zonder verdere toelichting beëindigd. Naleving lijkt hierbij een issue, evenals de vraag naar effectiviteit en proportionaliteit.

Nationale context

De Nederlandse aanpak bij het beheersen van de COVID-crisis onderscheidt zich in Europa doordat de lockdownmaatregelen minder streng zijn geweest dan elders. Het Nederlandse beleid heeft zich na aanvankelijke aarzeling niet gericht op het bereiken van 'kudde-immuniteit'. De communicatieve aanpak van de overheid rust sterk op de eigen verantwoordelijkheid van de burger, met als motto 'behandel de burger als volwassene'. Deze werkwijze geniet tot nu toe grote instemming, hoewel er ook tekenen zijn die op weerstand duiden. Nederland heeft zich op Europees niveau fel verzet tegen Europese initiatieven om gemeenschappelijke schulden aan te gaan. Hierdoor is Nederland in botsing gekomen met een aantal zuidelijke lidstaten. Inmiddels is een compromis bereikt.

Wat maakt Nederland anders?

- In vergelijking met andere landen heeft Nederland bewust gekozen voor een minder strikt beleid om COVID-19 onder controle te krijgen. Veel winkels bleven open en het dragen van maskers is niet verplicht gesteld. Tot dusver lijkt dit beleid relatief succesvol.
- In 2019 besliste de Hoge Raad over een baanbrekende klimaatzaak (Urgenda-zaak), waardoor de Nederlandse regering gedwongen werd de uitstoot van broeikasgassen tegen eind 2020 met 25 procent te verminderen (ten opzichte van het niveau van 1990). De regering heeft haar inspanningen opgevoerd om hieraan tegemoet te komen, ondanks de verwachte economische tegenwind.

Basisinformatie

- **Staatshoofd** Koning Willem-Alexander
- **Regeringsleider** Minister-president Mark Rutte (VVD)
- **Regeringscoalitie** VVD, CDA, D66, CU
- **Eerstvolgende verkiezingen** Tweede Kamer, 17 maart 2021

Hoofresultaten

Persoonlijke impact: relatief beperkt

- In vergelijking met de andere Europese in het *More in Common* onderzoek heeft COVID-19 tot nu toe een beperkte impact gehad op het persoonlijke leven van Nederlanders. Zorgen over werkloosheid, financiële moeilijkheden of toekomstige 'lockdowns' behoren tot de laagste in Europa.
- Dat laat onverlet dat 1 op de 3 Nederlanders iemand kent die ziek is geworden met COVID-19, en dat 17 procent iemand kent die in de afgelopen maanden aan COVID-19 is overleden.

Gezamenlijke ervaring: trots op Nederland

- Een grote meerderheid (71 procent) van de Nederlanders is ervan overtuigd dat de meeste mensen zich hebben gehouden aan de beperkingen en regels met betrekking tot COVID-19.
- Een ruime meerderheid van 58 procent zegt dat de COVID-19 crisis hen meer bewust heeft gemaakt van de leefomstandigheden van anderen.
- Bijna twee op de drie Nederlanders (65 procent) zegt door de aanpak van de crisis trotser te zijn geworden op Nederland.

Politieke instellingen: tevredenheid met overheid en minister-president

- In vergelijking met andere Europese landen tonen Nederlanders zich zeer tevreden over de prestaties van hun regering in de COVID-19 crisis: het overheidsoptreden wordt als competent (70 procent), rechtvaardig (68 procent) en democratisch (60 procent) ervaren.
- De goedkeuring voor de minister-president is met 77 procent hoger dan in de andere landen.

De toekomst: veel behoefte aan terug naar het oude normaal

- Vergeleken met andere Europese landen zoeken Nederlanders minder naar ingrijpende veranderingen om uit de huidige crisis komen. Een krappe meerderheid (54 procent) wil 'gewoon' dat de zaken weer normaal worden.
- Naast het tegengaan van COVID-19 zijn de belangrijkste overige politieke prioriteiten: het verbeteren van het gezondheidssysteem (46 procent), het terugdringen van de werkloosheid (30 procent) en het ondersteunen van personen en gezinnen in de grootste nood (28 procent).

Persoonlijke ervaringen tijdens de coronapandemie

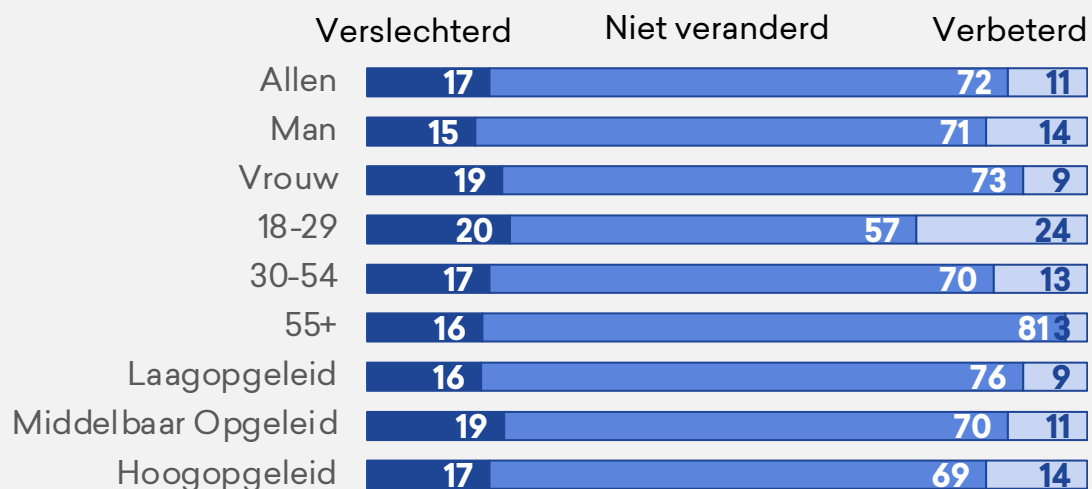
Impact corona op fysieke en geestelijke gezondheid

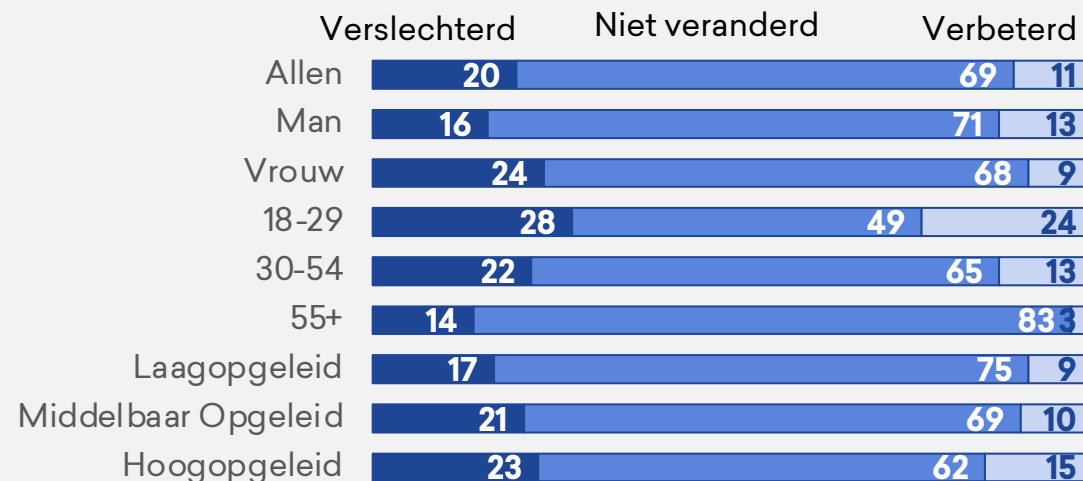
Inschatting fysieke en geestelijke gezondheid sinds het begin van de pandemie

Jongeren springen er uit: zij rapporteren de sterkste COVID-impact op hun lichamelijke en geestelijke gezondheid, zowel in positieve als negatieve zin. Oudere mensen (55 jaar en ouder) rapporteren de minste veranderingen in hun gezondheid.

Fysieke gezondheid

Geestelijke gezondheid

Vraagformulering: Zijn de volgende dingen in Nederland veranderd sinds het begin van de epidemie? Zo ja, in welke zin?

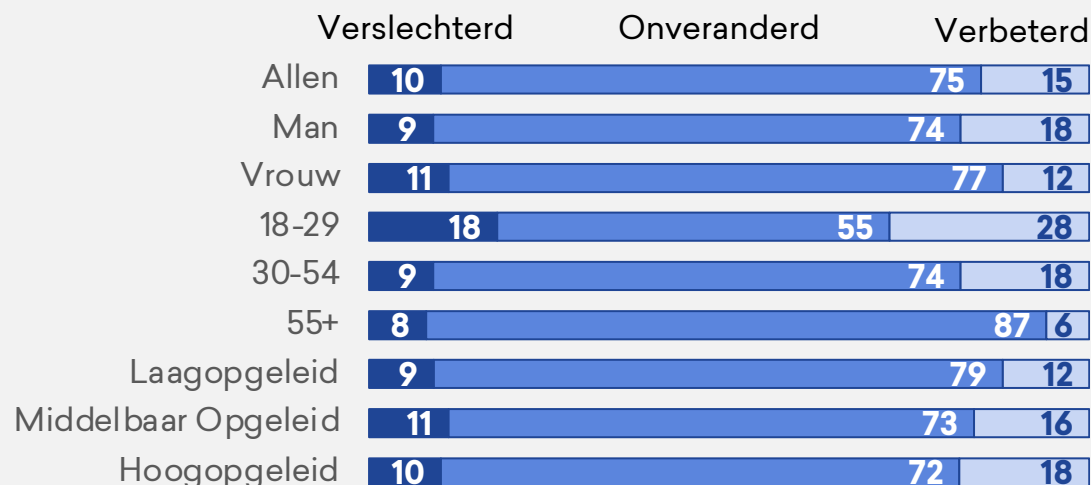
Impact corona op gezinsleven en financiële situatie

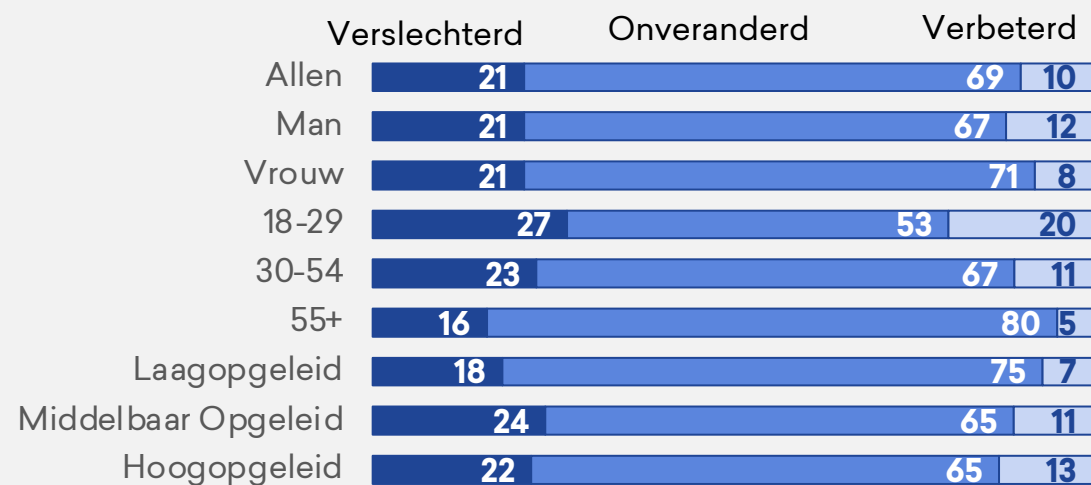
Gezinsleven en Financiële situatie

Wederom, jongeren rapporteren de sterkste impact van COVID-19, zowel in positieve als negatieve zin; ouderen rapporteren de geringste impact.

Gezinsleven

Financiële situatie

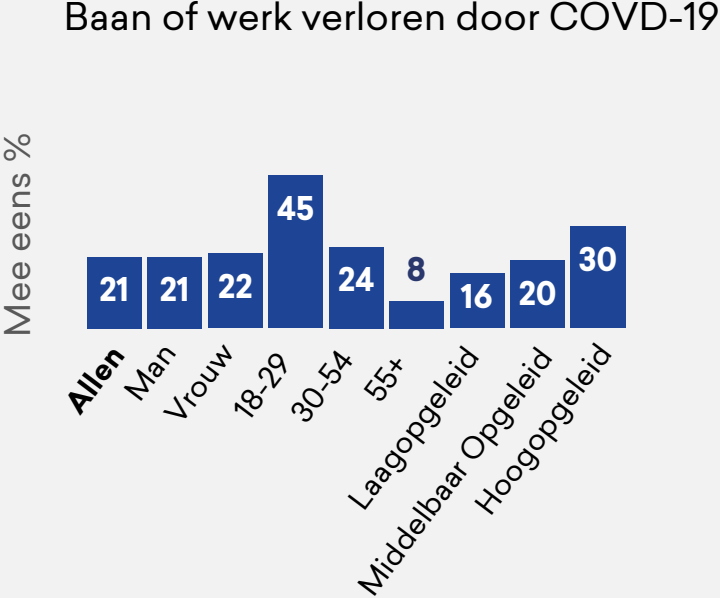
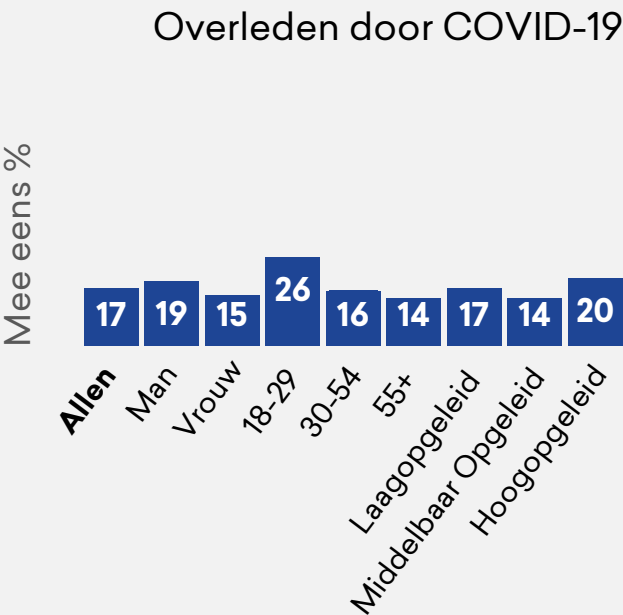
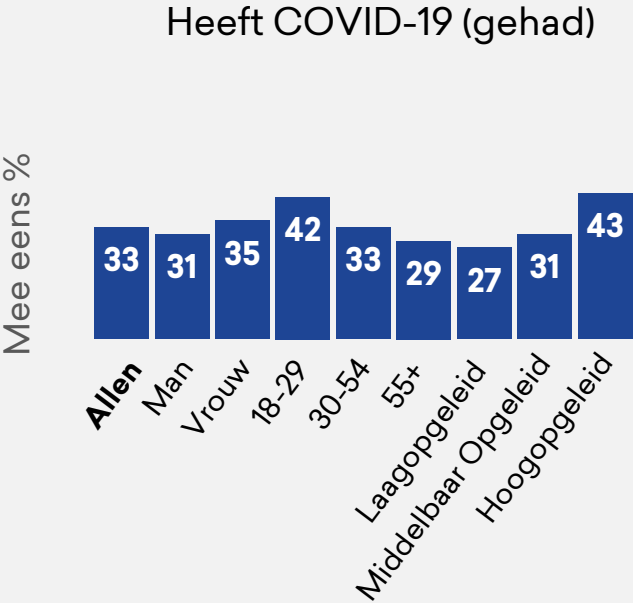
Vraagformulering: Zijn de volgende dingen in Nederland veranderd sinds het begin van de epidemie? Zo ja, in welke zin?

COVID-19 in het eigen sociale netwerk

Kent persoonlijk iemand die ...

Jongeren, en in mindere mate hoogopgeleiden, zijn het meest blootgesteld aan mensen met COVID-19, daar aan zijn overleden, of door het virus hun baan hebben verloren. Oudere mensen (55+) zijn het minst vaak met deze groepen in aanraking gekomen.

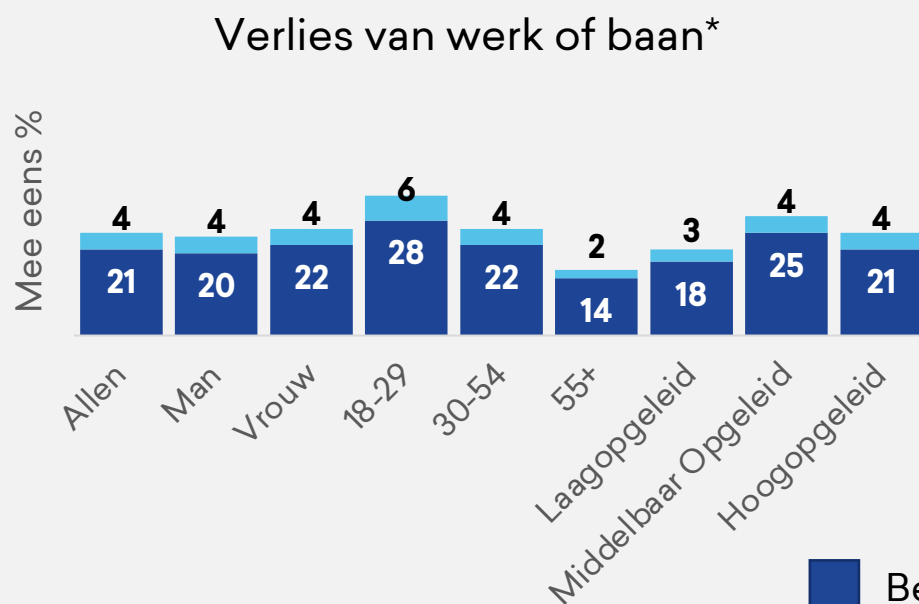
Vraagformulering: Kent u persoonlijk ...?

Duidelijke zorgen over de impact van COVID-19 op de eigen baan en persoonlijke financiën

Werkloosheid en aanzienlijke financiële moeilijkheden

Ongeveer een kwart van de Nederlanders maakt zich momenteel zorgen over het verlies van hun baan of aanzienlijke financiële problemen. Jongeren zijn nu al onevenredig zwaar getroffen door deze problematiek.

Vraagformulering: In hoeverre bent u momenteel bezorgd of niet bezorgd dat...* NB: Deze percentages bevatten niet de antwoorden 'niet op mij van toepassing'.

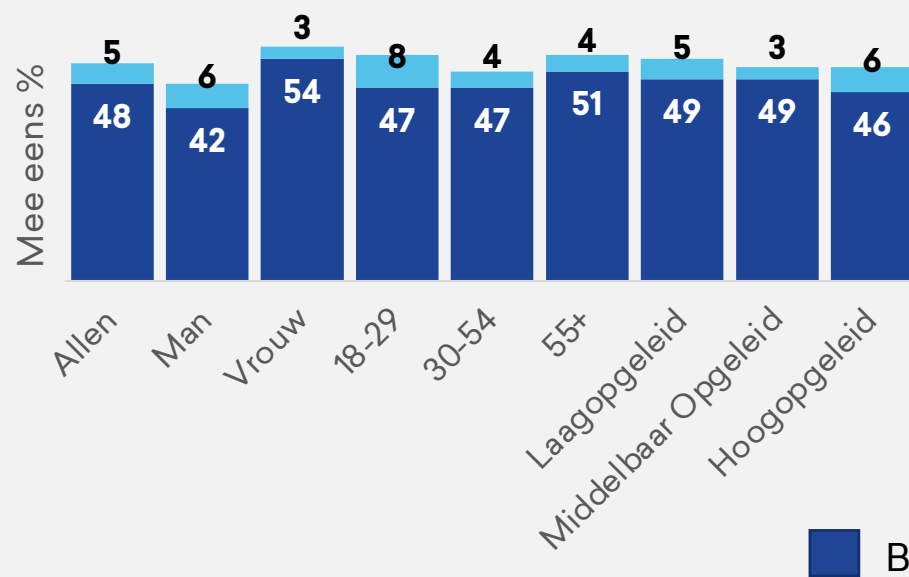
Zorgen over impact COVID-19 op vrienden en familie en over toekomstige lockdowns

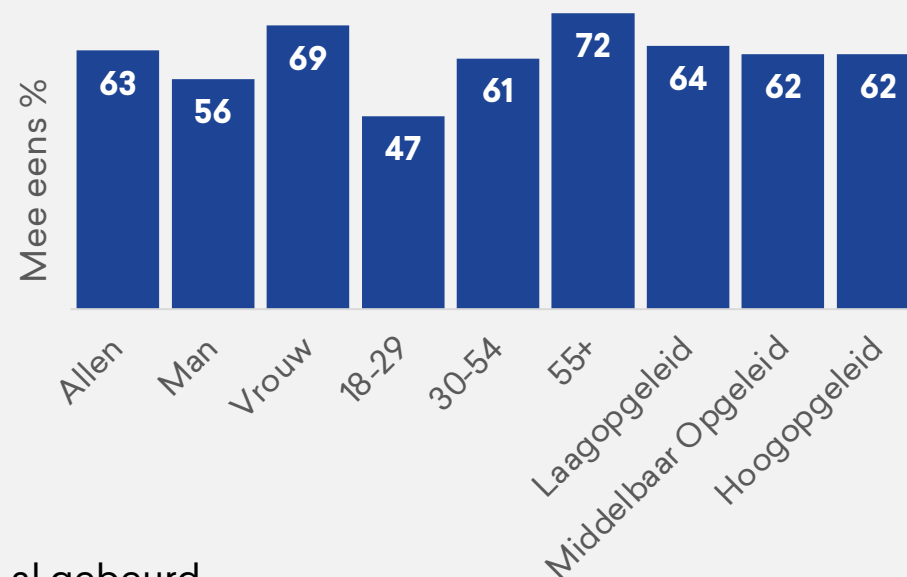
Zorgen over de verspreiding van COVID-19

Mensen maken zich zorgen dat hun dierbaren COVID-19 krijgen (53 procent), en nog meer over toekomstige lockdowns (63 procent). Vrouwen en ouderen maken zich het meest zorgen. Jongeren maken zich het minst zorgen over lockdowns, maar wel dat hun vrienden en familie ziek worden.

U of iemand uit uw familie of vriendenkring ernstig ziek wordt door COVID-19

Nederland te maken krijgt met nieuwe golven van COVID-19-infecties en lockdowns

Vraagformulering: In hoeverre bent u momenteel bezorgd of niet bezorgd dat...* NB: Deze percentages bevatten niet de antwoorden 'niet op mij van toepassing'.

Gezamenlijke COVID-19 ervaringen

Steun en zorg

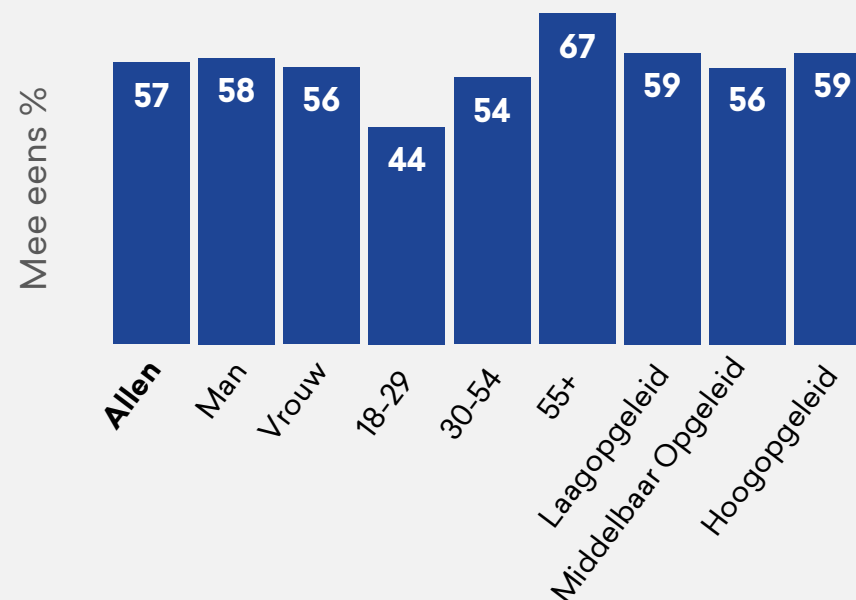

Op jezelf aangewezen of gesteund door anderen?

Terwijl een meerderheid van de Nederlandse bevolking (59 procent) zich grotendeels alleen voelt in deze pandemie, zegt een meerderheid (57 procent) dat de pandemie ook heeft laten zien dat mensen in ons land om elkaar geven. Jongeren beoordelen dit laatste punt minder positief.

“De COVID-19-pandemie heeft mij duidelijk gemaakt dat de meeste mensen in Nederland om elkaar geven.”

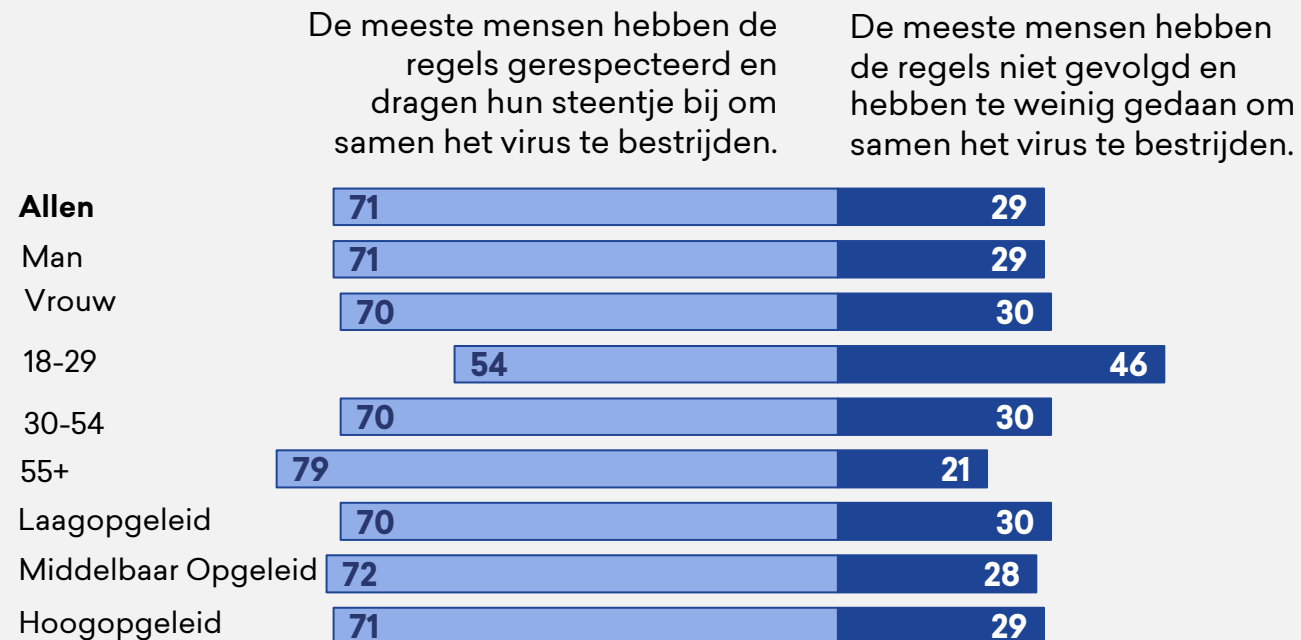
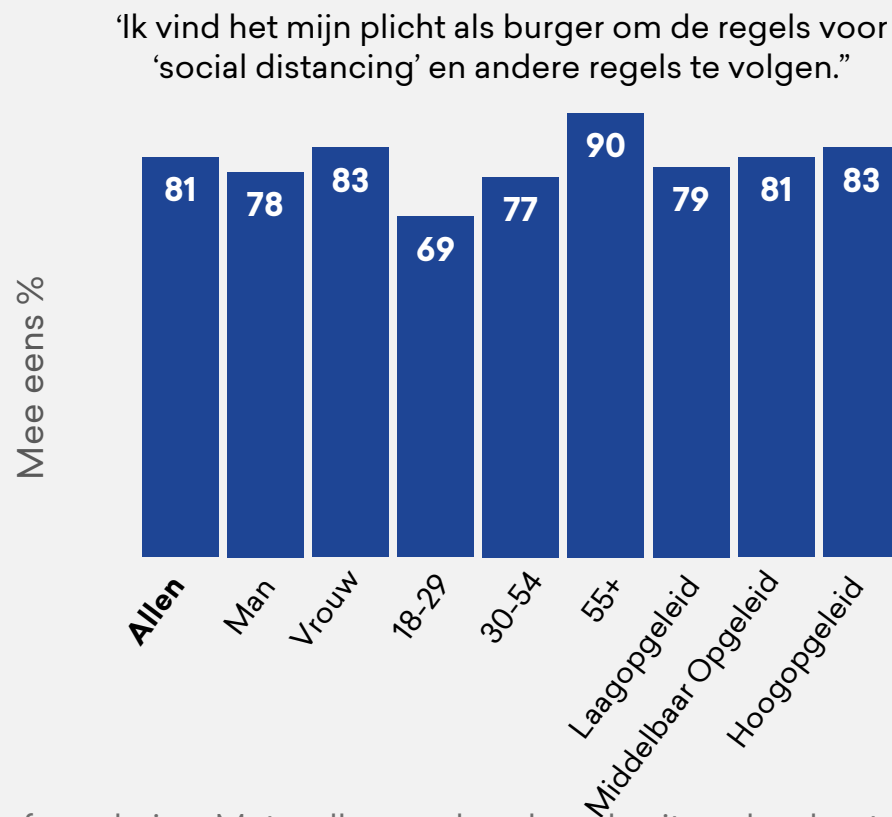
Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?; In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken:

Lockdown en opgelegde beperkingen

Voldoende respect voor de coronaregels?

Acht op de tien respondenten (81 procent) zien sociale afstand houden als burgerplicht. Jongeren vallen op: ze beschouwen sociaal afstand houden het minst als een plicht en zijn het meest sceptisch over de vraag of mensen de COVID-19-regels daadwerkelijk respecteren.

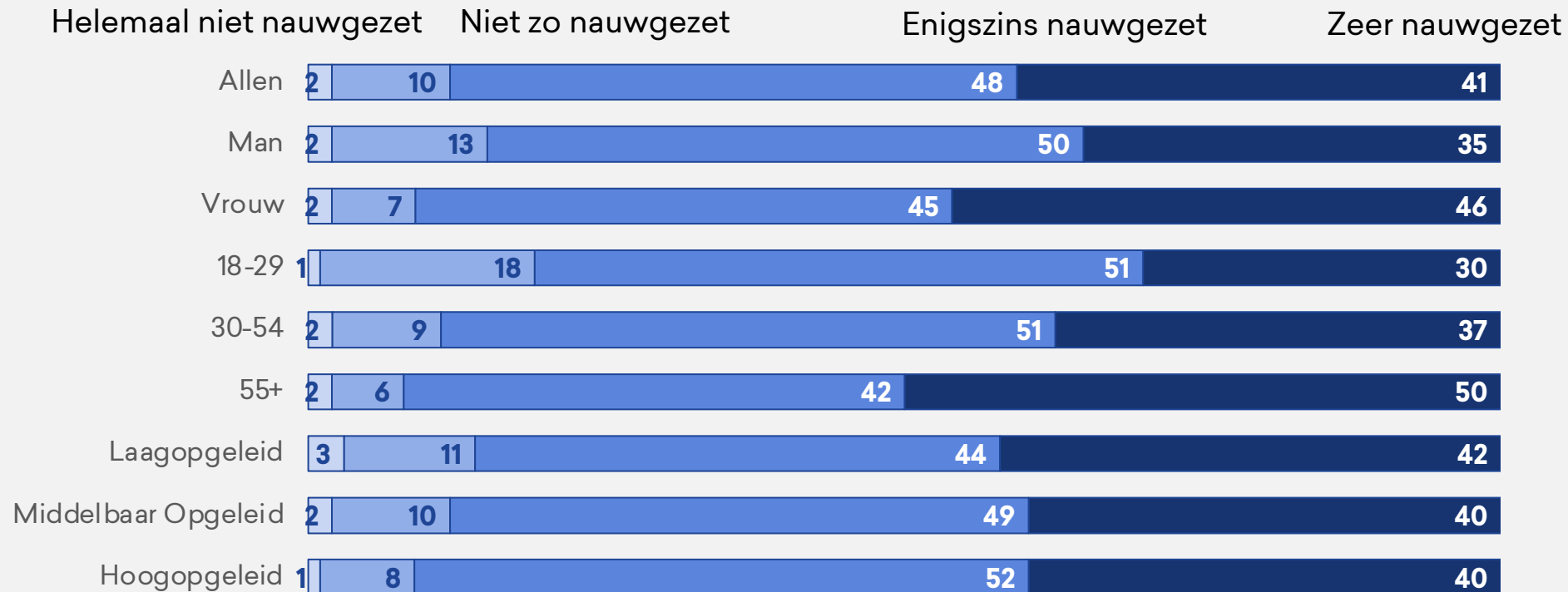
Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?; In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken:

Lockdown en opgelegde beperkingen

Hoe nauwlettend houdt men zich aan de coronaregels?

Meer dan de helft van de bevolking (59 procent) geeft toe de COVID-regels NIET 'zeer nauwgezet' te volgen. Jongeren zijn het minst gedisciplineerd (of het meest openhartig): zeven op de tien respondenten geven toe dat ze de COVID-regels niet altijd 'zeer nauwgezet' volgen.

Vraagformulering: Als het gaat om de COVID-19 regels voor 'social distancing' die in uw gebied zijn ingesteld (thuisblijven, masker dragen, etc.), hoe hebt u de regels dan gevolgd ...?

Betrokkenheid en bijdragen

Deelname aan pandemie-gerelateerde sociale activiteiten

Hoogste deelname aan ‘dank uitspreken aan de gezondheidszorg of essentiële werknemers’ (22 procent), onmiddellijk gevolgd door meer geld uitgeven bij lokale ondernemers (21 procent).

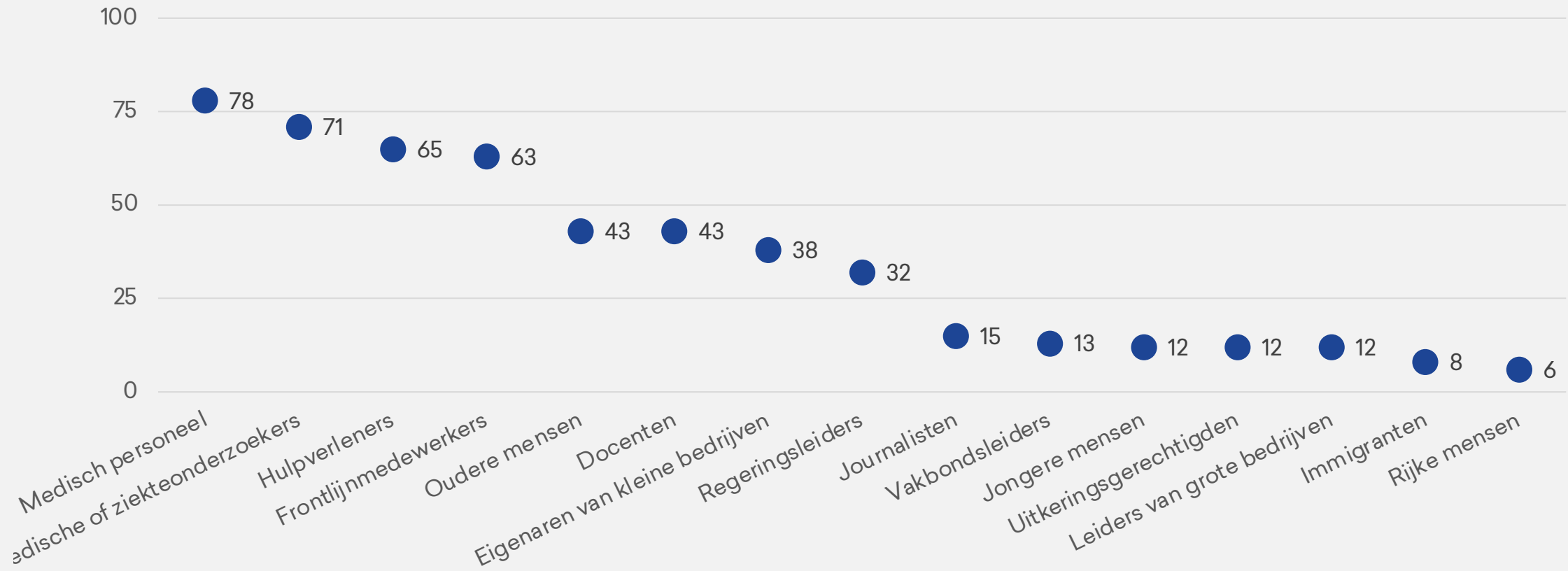
Vraagformulering: Aan welke van de volgende activiteiten hebt u deelgenomen sinds het begin van de COVID-19-pandemie?

Groepen in de samenleving: lof

Wie verdient lof in de pandemie?

Medisch personeel, medische onderzoekers, hulpverleners en eerstelijns werkers zijn de groepen die de meeste lof verdienen voor hun acties tijdens de COVID-19-pandemie. Stevige meerderheden vinden deze waardering op zijn plaats.

Vraagformulering: Als u denkt aan hoe verschillende mensen tot nu toe hebben gehandeld in de COVID-19-pandemie, geef dan aan of de volgende groepen mensen speciale lof verdienen voor hun optreden, speciale blaam treffen voor hun optreden of dat zij geen speciale lof verdienen en geen speciale blaam treffen voor hun optreden.

Groepen in de samenleving: blaam

Wie verdient de meeste blaam in de pandemie?

Nederlanders kiezen 'rijke mensen' met afstand tot degenen die de meeste blaam verdienen voor hun gedrag tijdens de COVID-19-pandemie (40 procent genoemd).

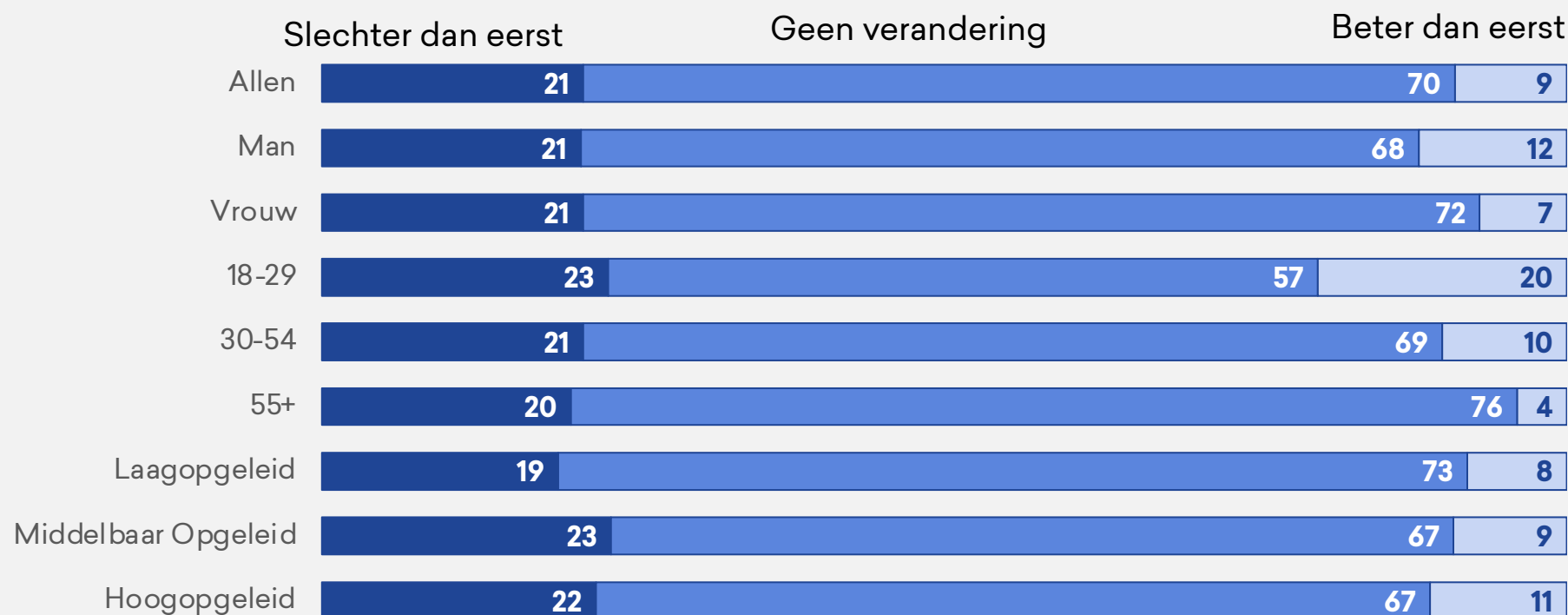
Vraagformulering: Als u denkt aan hoe verschillende mensen tot nu toe hebben gehandeld in de COVID-19-pandemie, geef dan aan of de volgende groepen mensen speciale lof verdienen voor hun optreden, speciale blaam treffen voor hun optreden of dat zij geen speciale lof verdienen en geen speciale blaam treffen voor hun optreden.

Vertrouwen in anderen

Hoe is het vertrouwen van mensen in anderen veranderd?

De meeste mensen melden geen verandering in hun vertrouwen in andere mensen. Per saldo neigen ze echter naar minder vertrouwen in anderen. Jongeren kennen zowel de grootste toename als de grootste afname van het vertrouwen in anderen.

Vraagformulering: In hoeverre zijn de volgende aspecten van uw leven veranderd als gevolg van de COVID-19-pandemie? (Met COVID-19 wordt bedoeld: de pandemie als gevolg van het coronavirus.)

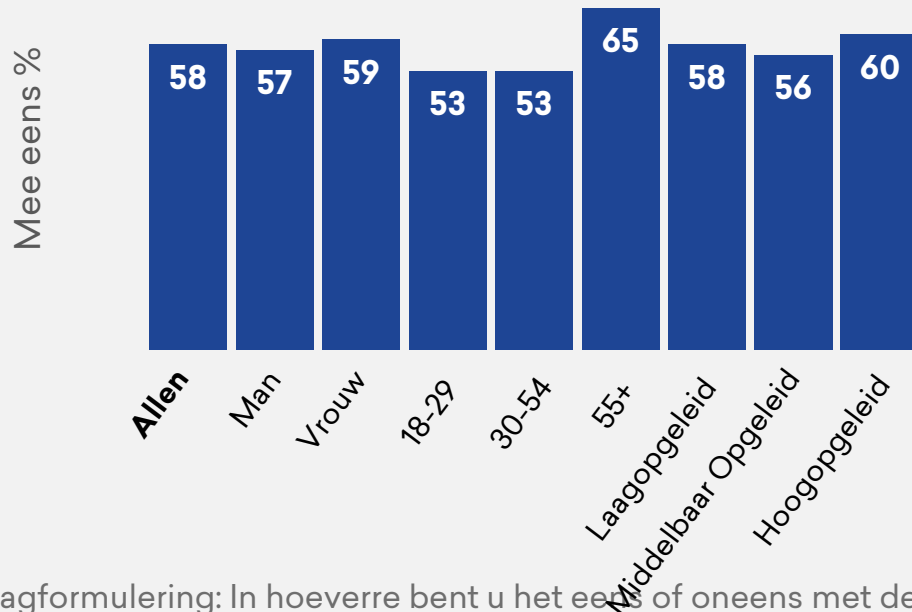
Empathie

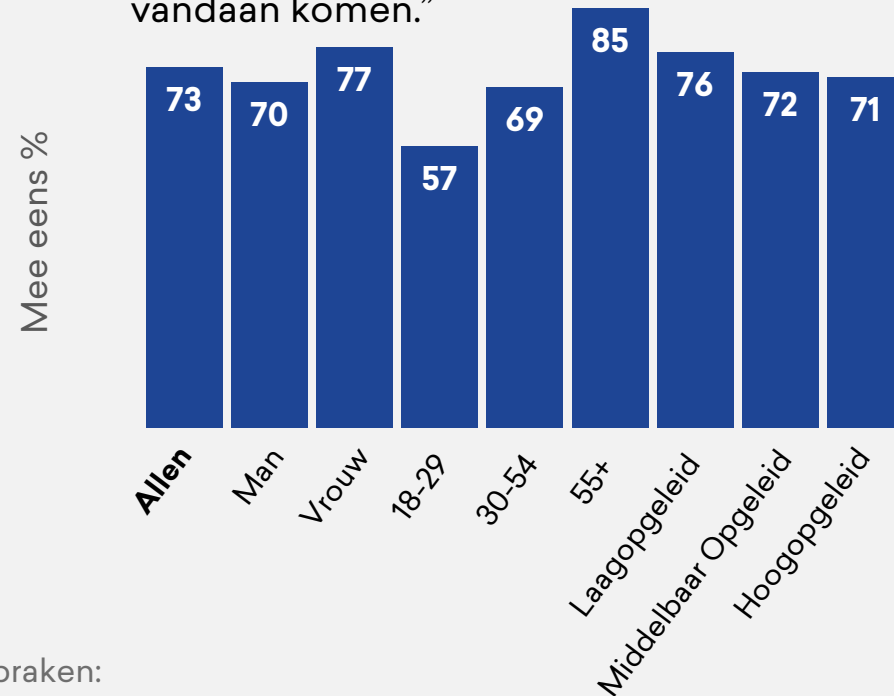
Leefomstandigheden van anderen en opvattingen over de mensheid

Stevige meerderheden geven aan dat COVID-19 hen meer bewust heeft gemaakt van de leefomstandigheden van andere mensen en dat wij als mensen in wezen hetzelfde zijn, ongeacht waar we vandaan komen. De oudste leeftijdsgroep (55+) is het meest enthousiast over deze visie (85 procent).

“De COVID-19-pandemie heeft me meer bewust gemaakt van de leefomstandigheden van andere mensen in dit land.”

“De COVID-19-crisis herinnert ons er aan dat we als mensen in wezen hetzelfde zijn, ongeacht waar we vandaan komen.”

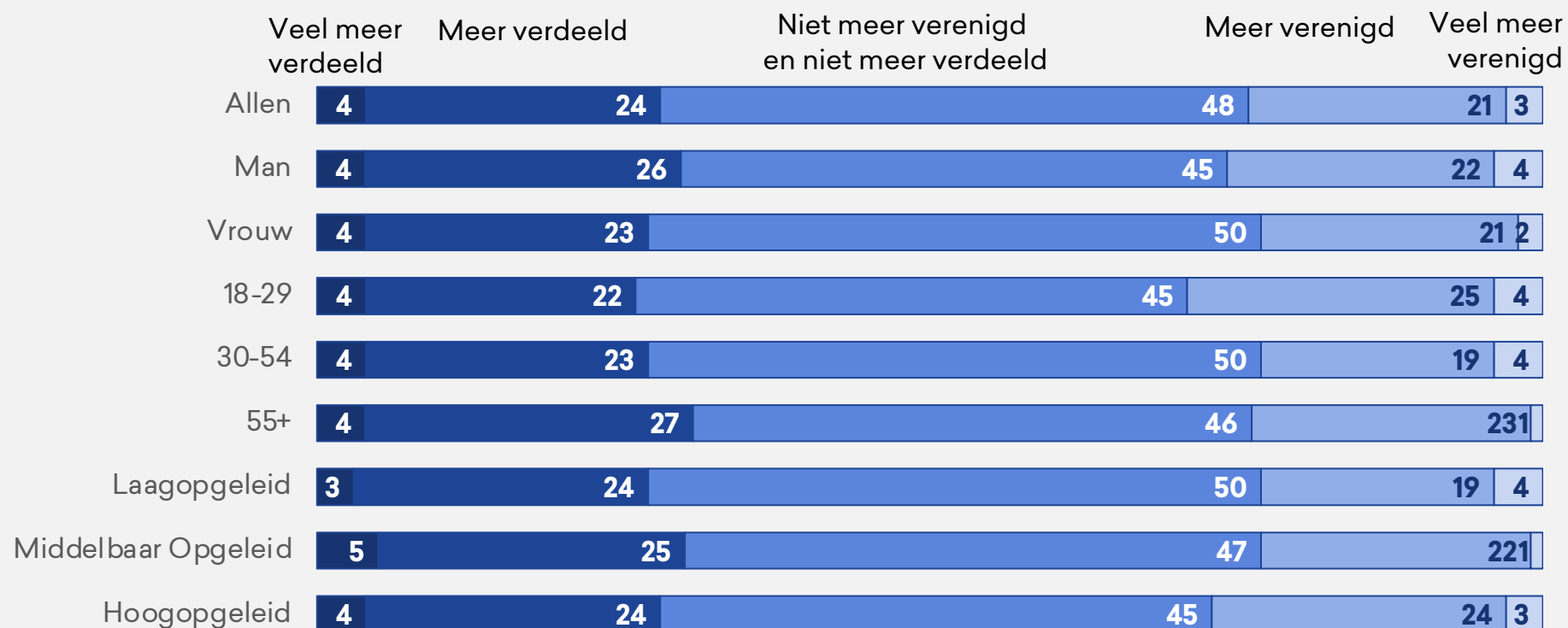
Vraagformulering: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken:

Impact van corona op sociale cohesie

Meer verenigd of meer verdeeld sinds COVID-19?

De Nederlandse bevolking verschilt op dit punt flink van mening: een kwart van de respondenten vindt dat het land meer verdeeld is geraakt, terwijl een ander kwart vindt dat het land meer verenigd is geworden. De rest ziet geen verschil. De verschillen naar achtergrondkenmerken zijn klein.

Vraagformulering: Is uw beeld van Nederland veranderd sinds de uitbraak van de COVID-19-pandemie? Zo ja, is het...?

Impact corona-aanpak op trots op Nederland

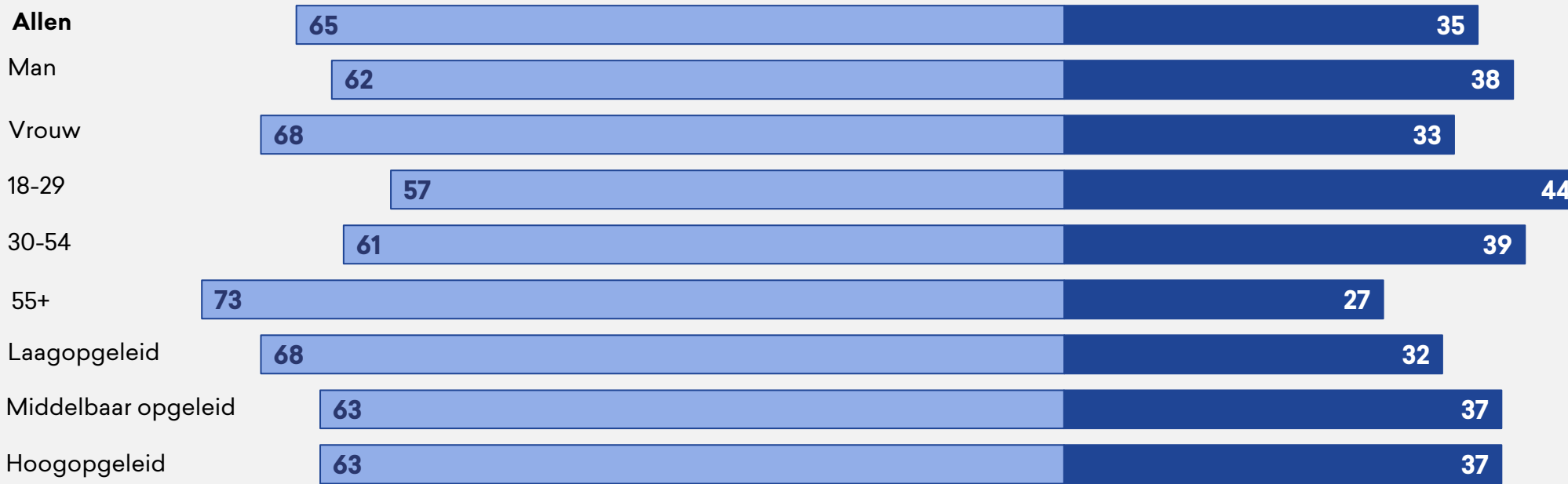

Trots of teleurgesteld?

De Nederlandse corona-aanpak heeft de respondenten per saldo trotser op Nederland gemaakt. Dit geldt het sterkste voor oudere respondenten (55+) en vrouwen.

De manier waarop mijn land omgaat met de crisis heeft me trotser op mijn land gemaakt

De manier waarop mijn land omgaat met de crisis heeft me teleurgesteld

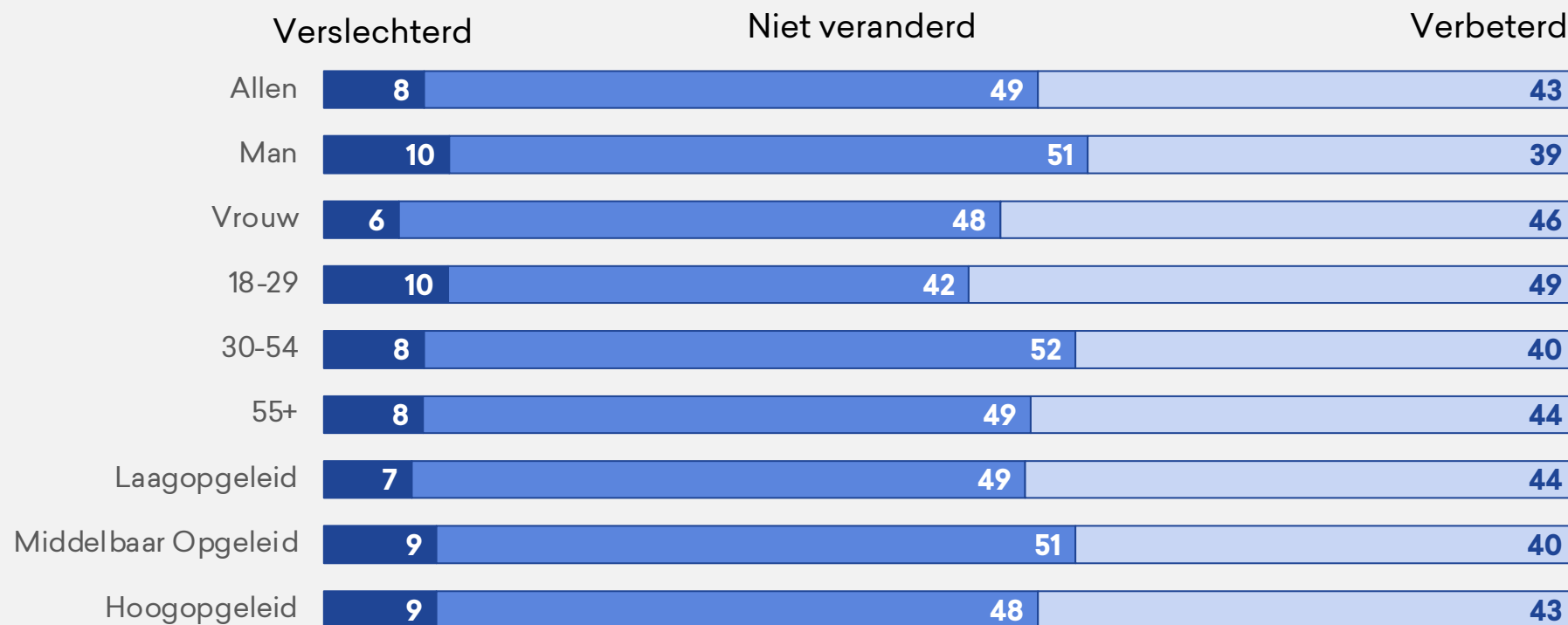
Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

Verandering in zorg om welzijn voor anderen

Verandering door pandemie: bezorgdheid om elkaars welzijn

Bijna de helft van de bevolking (43 procent) zegt dat de crisis de zorg van mensen om elkaars welzijn heeft verbeterd, terwijl een kleine minderheid (8 procent) het tegenovergestelde vindt. Jongeren en vrouwen zijn het meest positief.

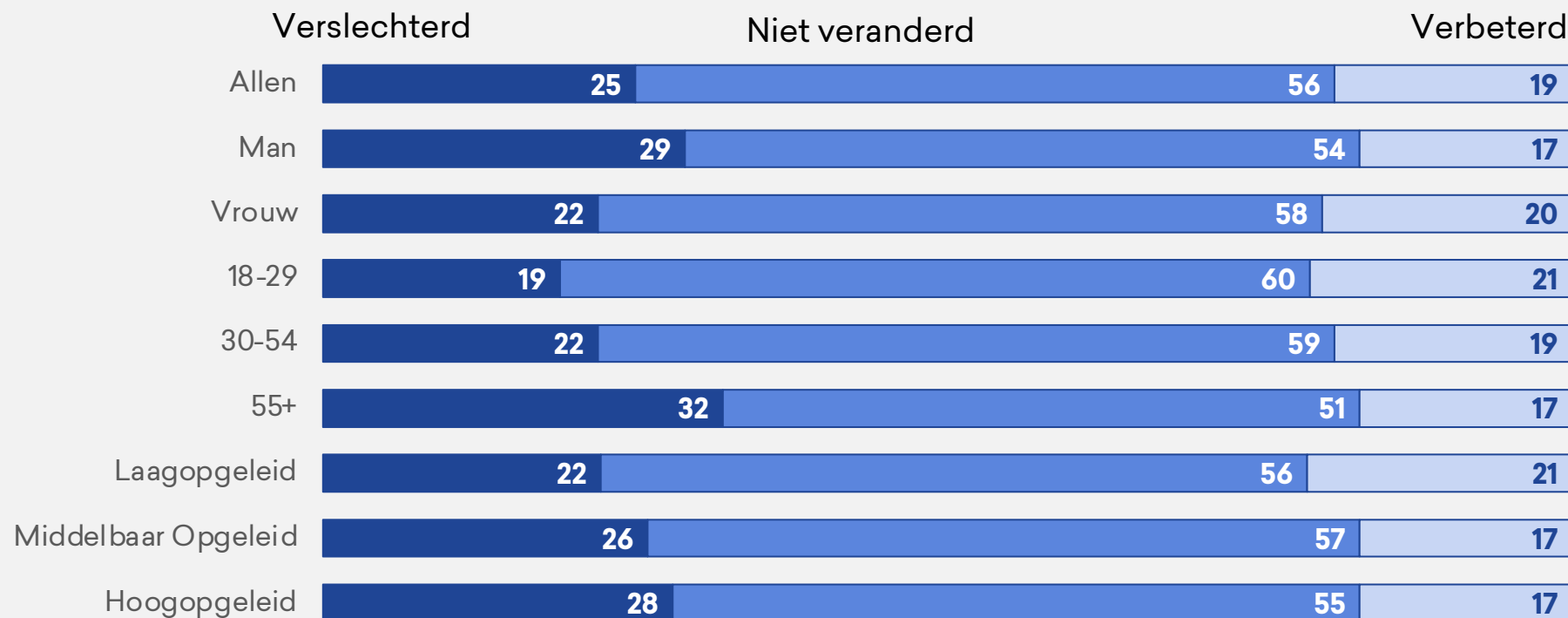

Vraagformulering: Zijn de volgende dingen in Nederland veranderd sinds het begin van de epidemie? Zo ja, in welke zin? Dat mensen bezorgd zijn om elkaars welzijn

Verandering in toon van het publieke debat

Verandering door pandemie: toon van het publieke debat

Per saldo zijn mensen negatief over door COVID-19 veroorzaakte veranderingen in de toon van het publieke debat. We zien sterke correlaties voor leeftijd (negatiever voor oudere leeftijdsgroepen) en geslacht (mannen negatiever) en een zwakkere samenhang voor onderwijs (hoger opgeleiden negatiever).

Vraagformulering: Zijn de volgende dingen in Nederland veranderd sinds het begin van de epidemie? Zo ja, in welke zin? De toon van het publieke debat in Nederland.

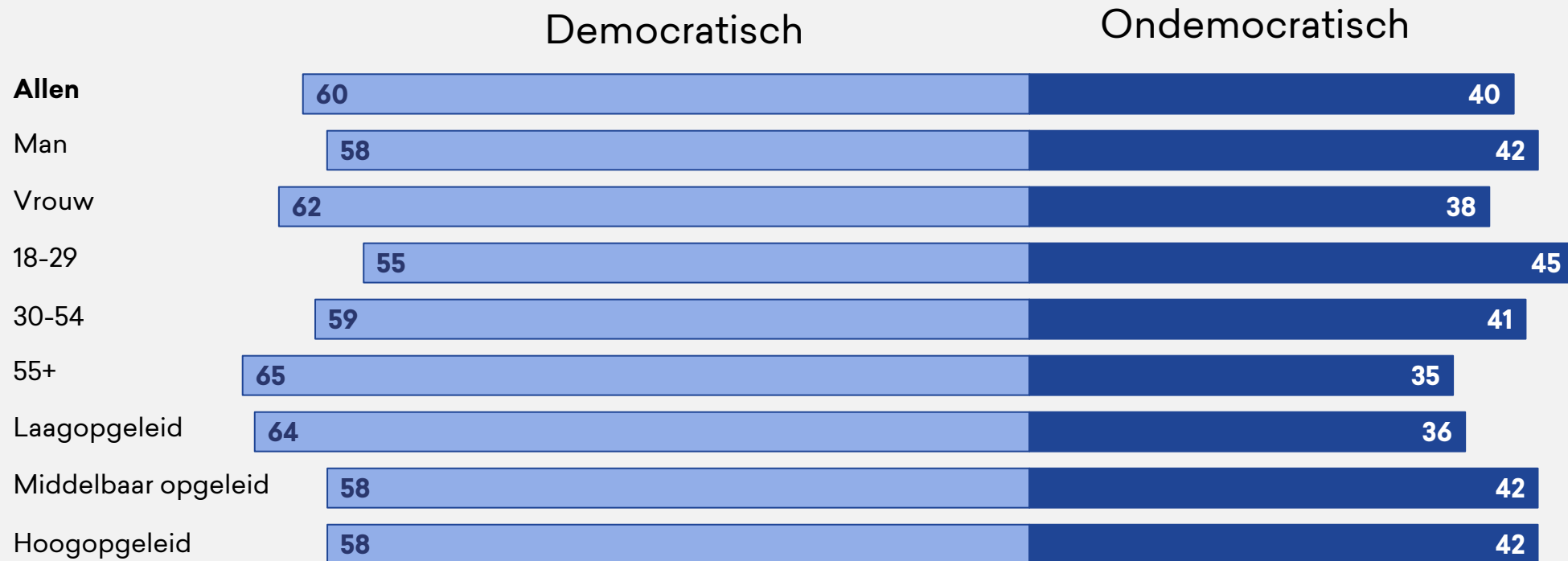
Macht, instituties en media

Aanpak COVID-19 crisis door de overheid

Heeft de regering de crisis democratisch aangepakt?

Mensen vinden dat de regering de COVID-19-crisis democratisch heeft aangepakt (60 procent 'eens'). Een aanzienlijke minderheid (40 procent) geeft echter aan dat de regering op ondemocratische wijze te werk is gegaan. Hoger opgeleiden zijn kritischer dan lager opgeleiden.

Aanpak COVID-19 crisis door de overheid

Heeft de regering de crisis op competente wijze aangepakt?

Een stevige meerderheid (70 procent) is van mening dat de regering de crisis op competente wijze heeft aangepakt. Er zijn sterke correlaties voor leeftijd (oudere respondenten meest ondersteunend), opleiding (hoogst opgeleiden meest ondersteunend) en geslacht (vrouwen meest ondersteunend)

Vraagformulering: Als u denkt aan hoe de Nederlandse regering de COVID-19-situatie tot nu toe heeft aangepakt, welke van de volgende tegengestelde termen geeft dan de beste beschrijving van hoe de regering heeft gehandeld? [Competent – incompetent]

Aanpak COVID-19 crisis door de overheid

Heeft de regering de crisis eerlijk aangepakt?

Respondenten geloven eveneens dat de regering de crisis eerlijk heeft aangepakt (68 procent 'eens').

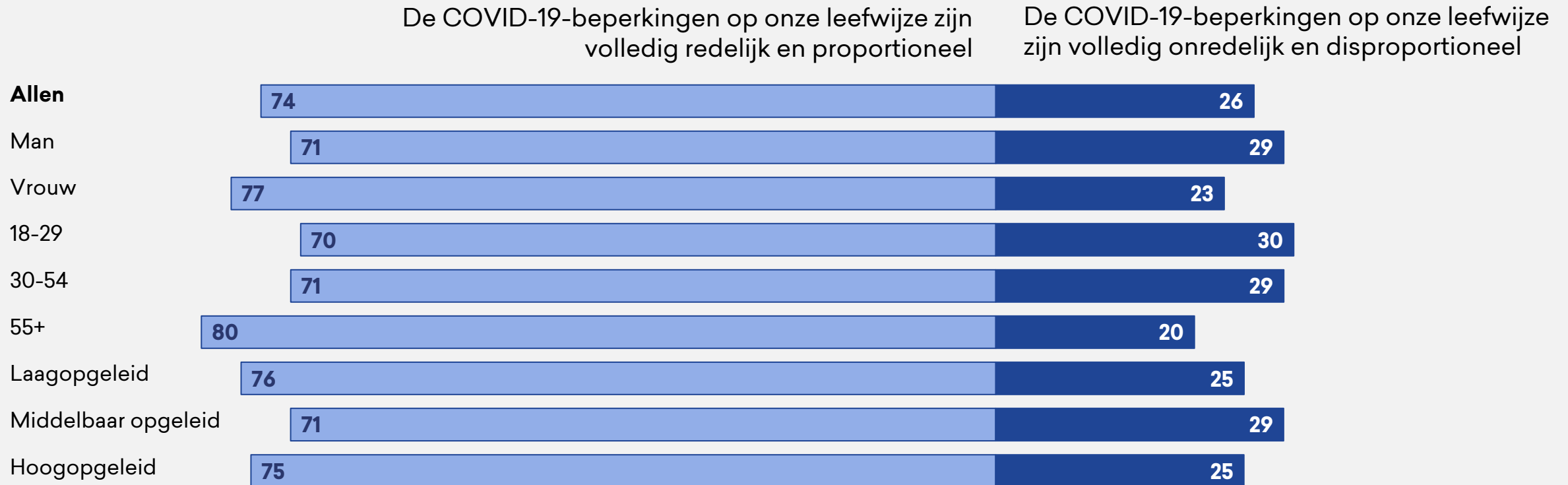
Vraagformulering: Als u denkt aan hoe de Nederlandse regering de COVID-19-situatie tot nu toe heeft aangepakt, welke van de volgende tegengestelde termen geeft dan de beste beschrijving van hoe de regering heeft gehandeld? [Eerlijk – oneerlijk]

Regeringsmaatregelen

Vond u de coronabeperkingen proportioneel?

Mensen geven grote steun voor de opvatting dat COVID-19-beperkingen ‘volkomen redelijk en proportioneel’ waren (74 procent ‘eens’). Mannen, respondenten onder de 55 jaar en mensen met een middelbare opleiding tonen zich iets kritischer.

Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

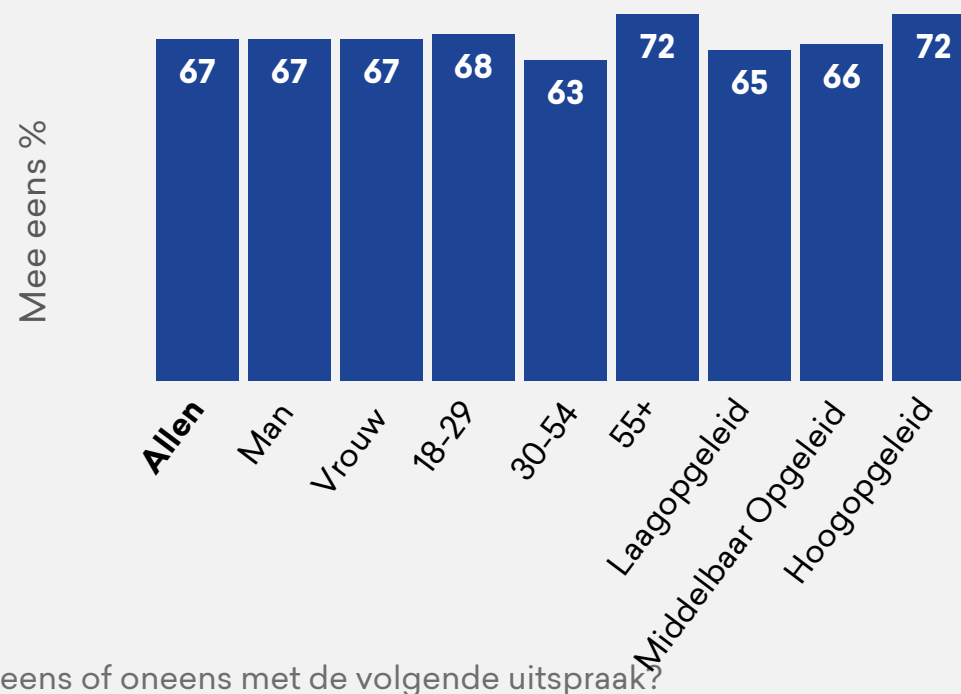
Vertrouwen in vermogen van de overheid

Vermogen van de regering om uitdagingen aan te gaan

Twee op de drie respondenten (67 procent) hebben vertrouwen in het vermogen van de regering om de uitdagingen die voor ons liggen aan te pakken. Deze steun is sterk over de gehele linie.

"Ik heb vertrouwen in het vermogen van onze huidige regering om de uitdagingen die voor ons liggen op te pakken."

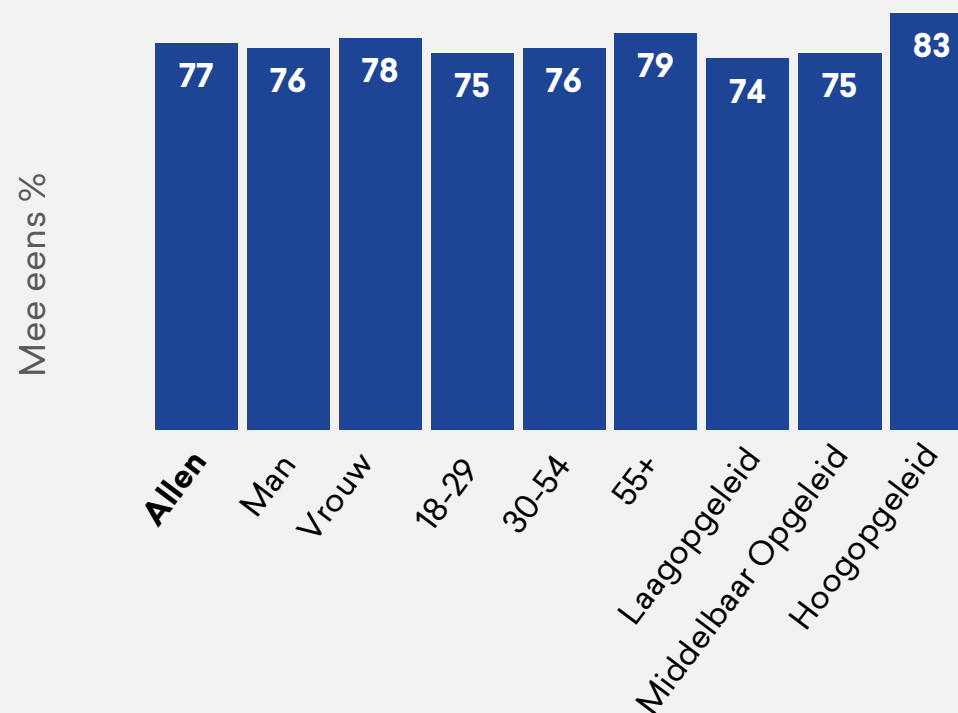
Vraagformulering: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraak?

Waardering voor het werk van Mark Rutte

Werkwaardering Mark Rutte

De overgrote meerderheid van de Nederlandse bevolking (77 procent) spreekt goedkeurend over het werk van minister-president Rutte. De evaluaties zijn over de hele linie positief.

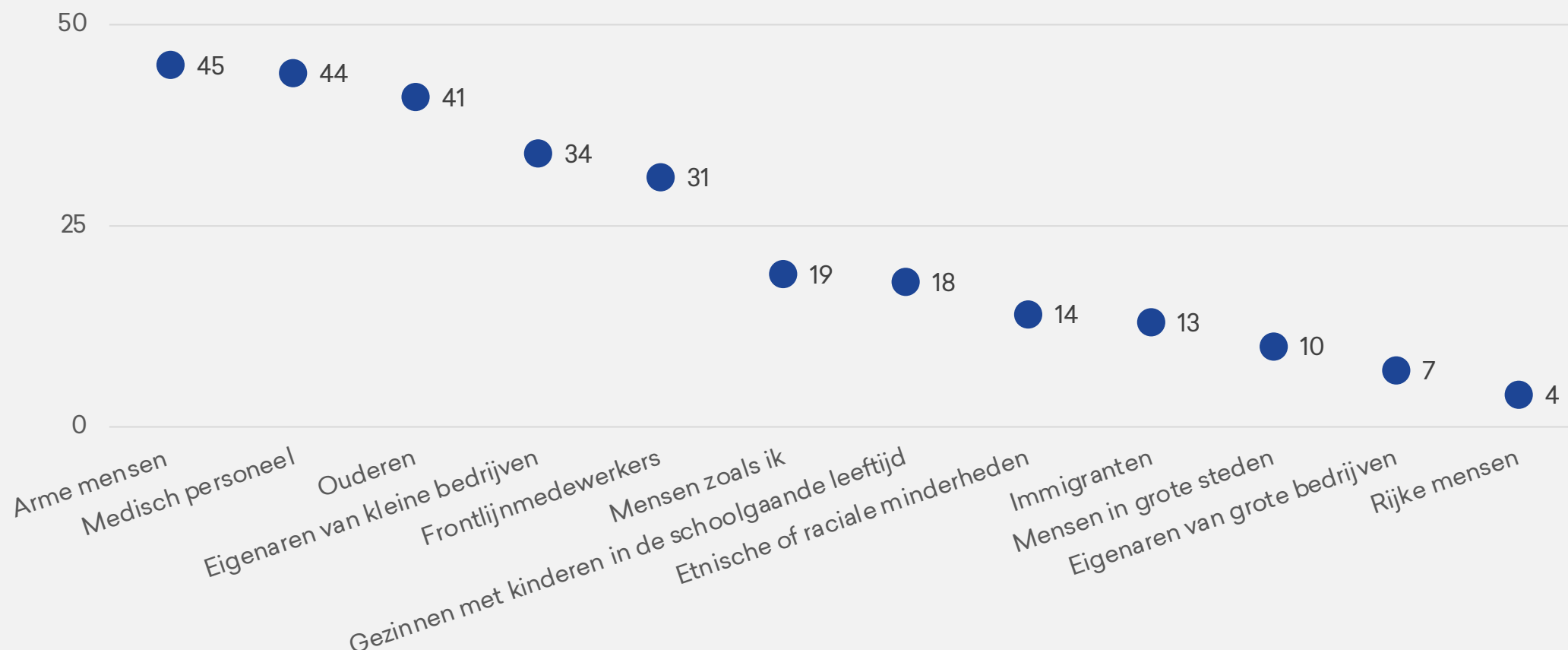
Vraagformulering: Keurt u de manier waarop Mark Rutte zijn werk doet goed of af?

Overheidszorg voor groepen

De regering geeft te weinig om ...

De respondenten vinden dat de regering bij de aanpak van de COVID-19-situatie te weinig geeft om vijf groepen: arme mensen, medisch personeel, ouderen, het midden en kleinbedrijf en eerstelijns werkers.

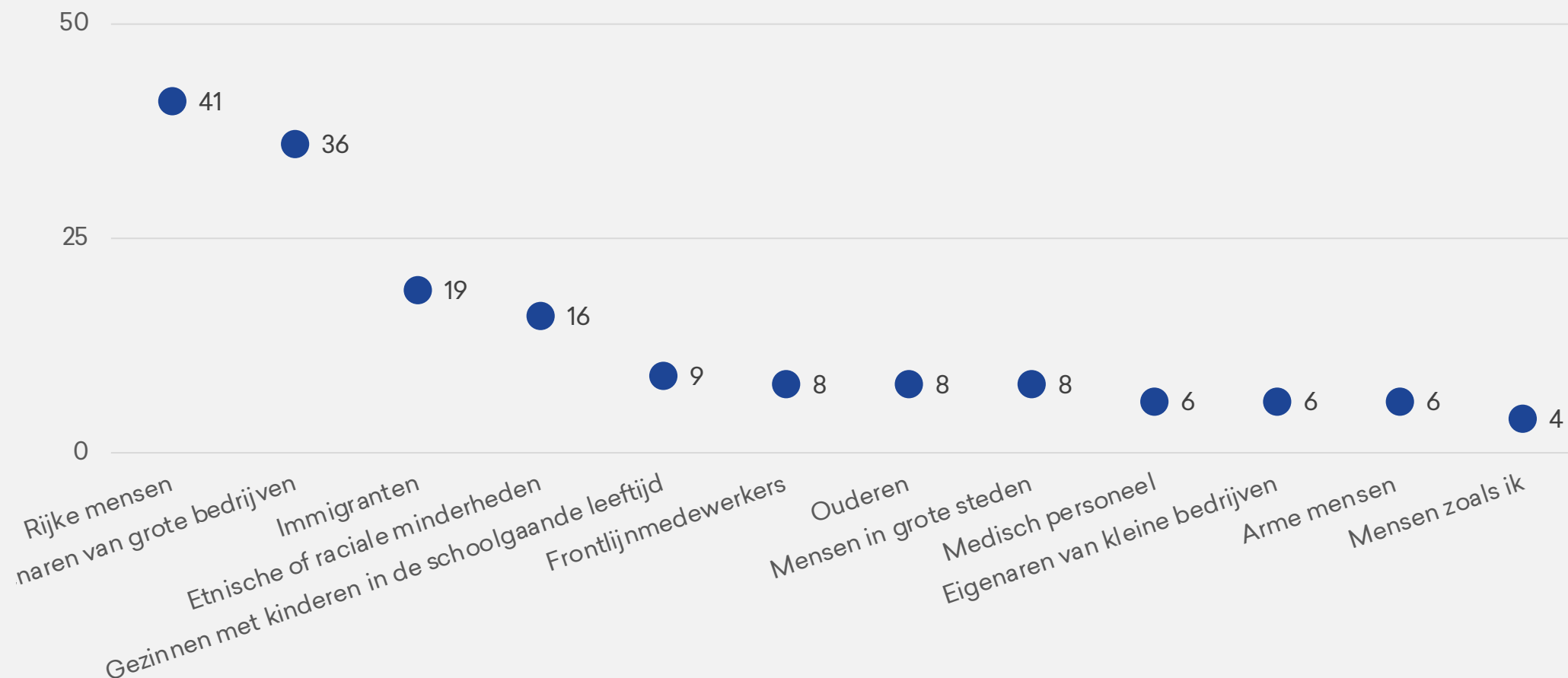
Vraagformulering: Geef aan hoeveel de Nederlandse regering lijkt te geven om de volgende groepen in haar reactie op de COVID-19-situatie

Overheidszorg voor groepen

De regering geeft te veel om ...

Men vindt dat de regering te véél geeft om twee specifieke groepen in de samenleving: rijke mensen en leiders van grote bedrijven.

Vraagformulering: Geef aan hoeveel de Nederlandse regering lijkt te geven om de volgende groepen in haar reactie op de COVID-19-situatie

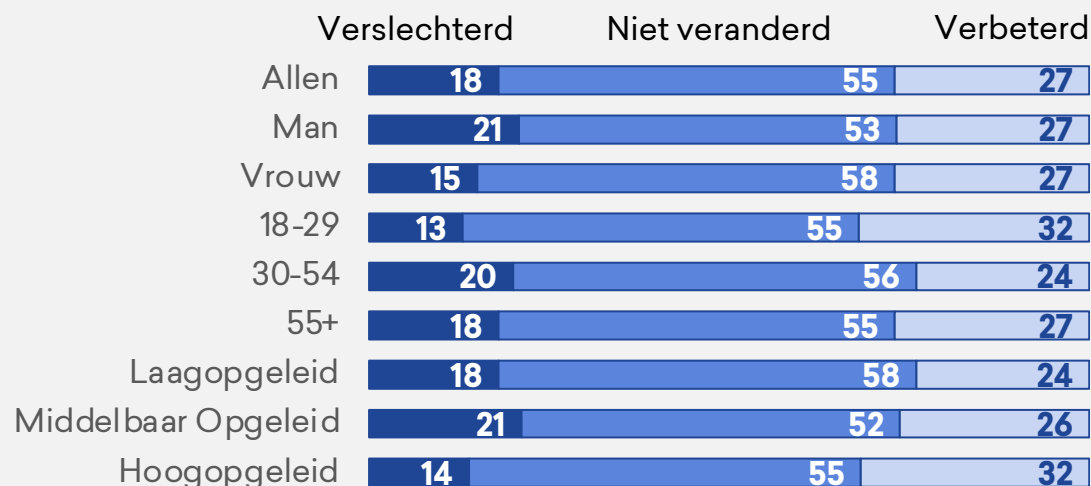
Verandering in vertrouwen tijdens de pandemie

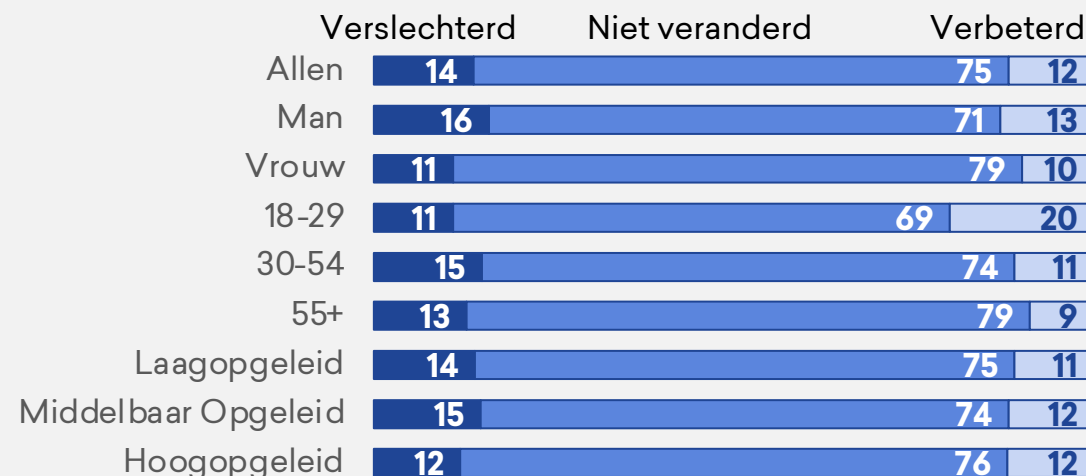
Nederlandse regering vs. gemeentebestuur

Sinds het uitbreken van de pandemie is het vertrouwen in de landelijke overheid toegenomen, terwijl het vertrouwen in de lokale overheid grotendeels stabiel is gebleven. Jongeren en hoogopgeleiden kennen de hoogste toename in het regeringsvertrouwen.

Vertrouwen in Nederlandse regering

Vertrouwen in gemeentebestuur

Vraagformulering: Zijn de volgende dingen in Nederland veranderd sinds het begin van de epidemie? Zo ja, in welke zin?

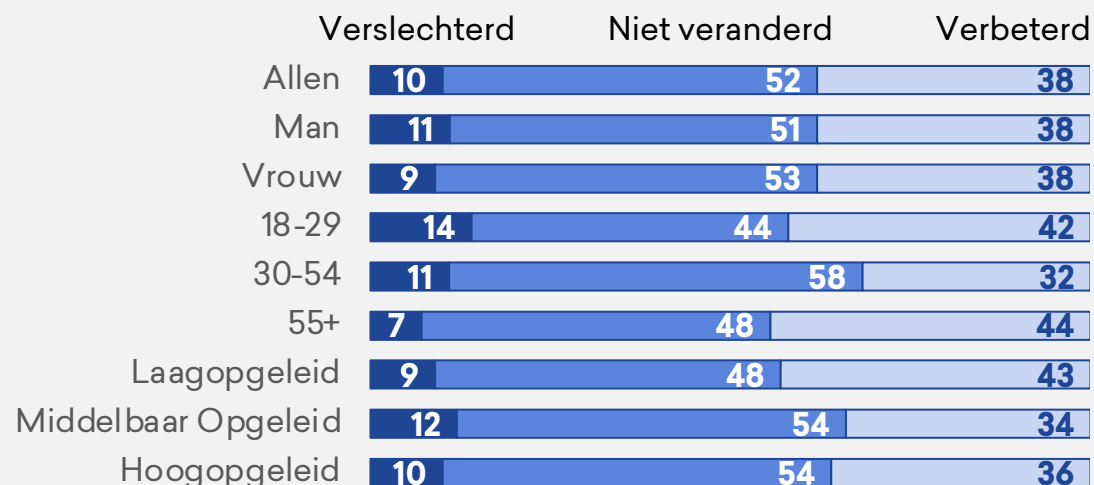
Verandering in vertrouwen tijdens de pandemie

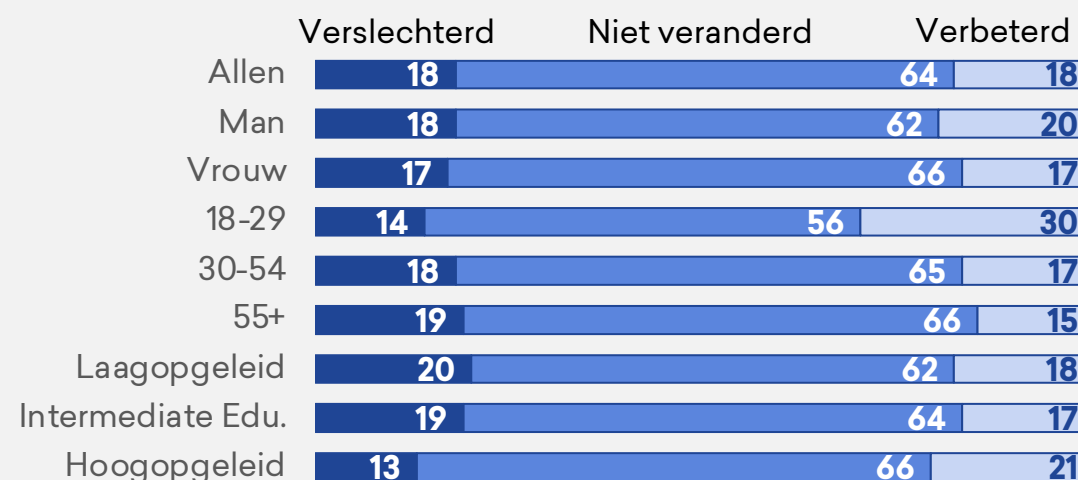
Gezondheidszorg en sociale zekerheid

Mensen kijken met een frisse blik naar de gezondheidszorg. Een indrukwekkende 38 procent van de respondenten zegt méér vertrouwen te hebben gekregen in de gezondheidszorg. De pandemie heeft een minder groot effect gehad op het vertrouwen in het stelsel van sociale zekerheid.

Gezondheidszorg

Socialezekerheidsstelsel

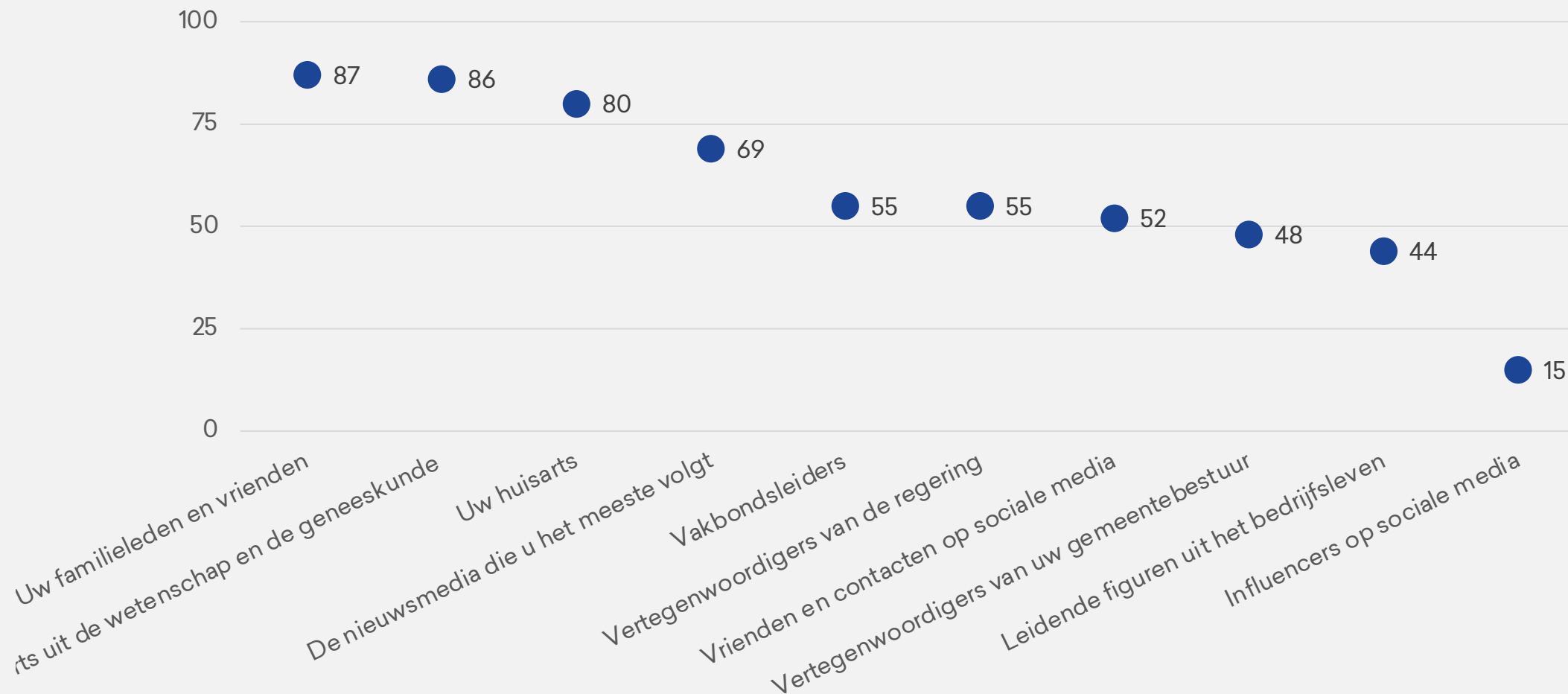
Vraagformulering: Zijn de volgende dingen in Nederland veranderd sinds het begin van de epidemie? Zo ja, in welke zin?

Informatie over de pandemie

Wie vertrouwt u voor betrouwbare informatie?

Voor betrouwbare informatiebronnen over COVID-19 vertrouwen respondenten het meest op: hun familieleden, experts, hun persoonlijke arts en hun eigen nieuwsmedia. *Influencers* op social media bungelen onderaan op de vertrouwensladder.

Vraagformulering: Geef aan in hoeverre u deze groepen mensen of instanties vertrouwt als het gaat om nauwkeurige en betrouwbare informatie over de COVID-19-pandemie:

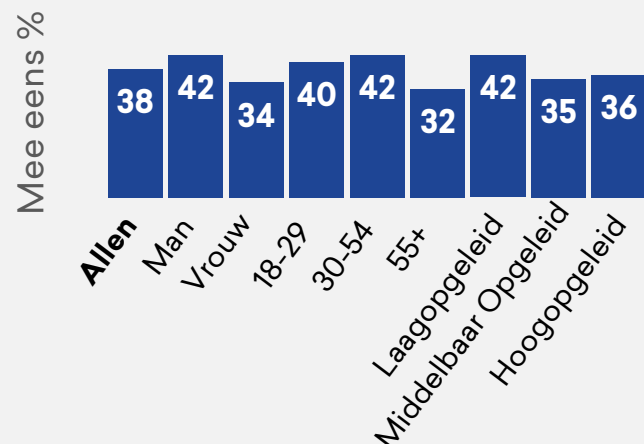
Vermoedens en samenzweringen

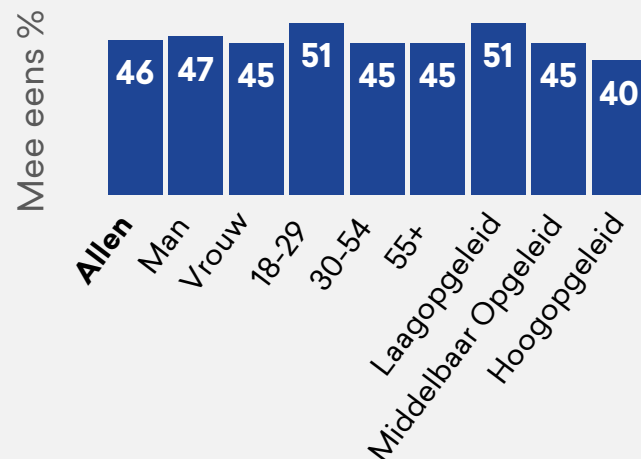
Hoe wantrouwig staan mensen tegenover overheid en media?

Een meerderheid van de Nederlandse bevolking (55 procent) gelooft dat de media soms hun eigen agenda lijken te volgen, terwijl aanzienlijke minderheden geloven in het idee dat de overheid 'meer weet' (liefst 46 procent) en 'de crisis groter doet lijken' (liefst 38 procent).

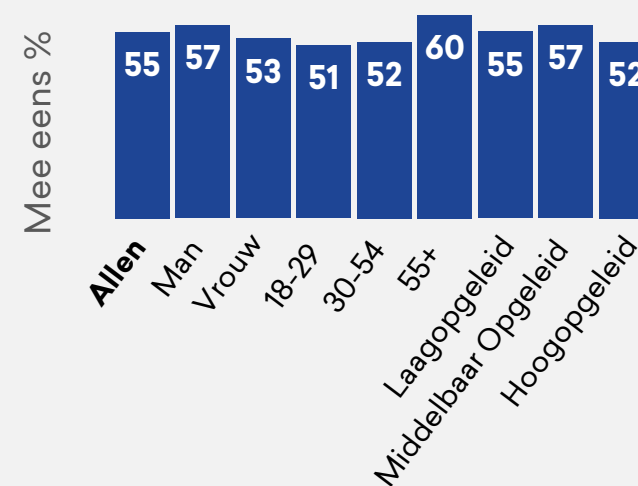
“De regering weet dingen over COVID-19 die ze voor de bevolking verbergt.”

“De regering weet dingen over COVID-19 die ze voor de bevolking verbergt.”

“De media lijken hun eigen agenda te volgen in plaats van gewoon te berichten over de feiten.”

Vraagformulering: In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak?

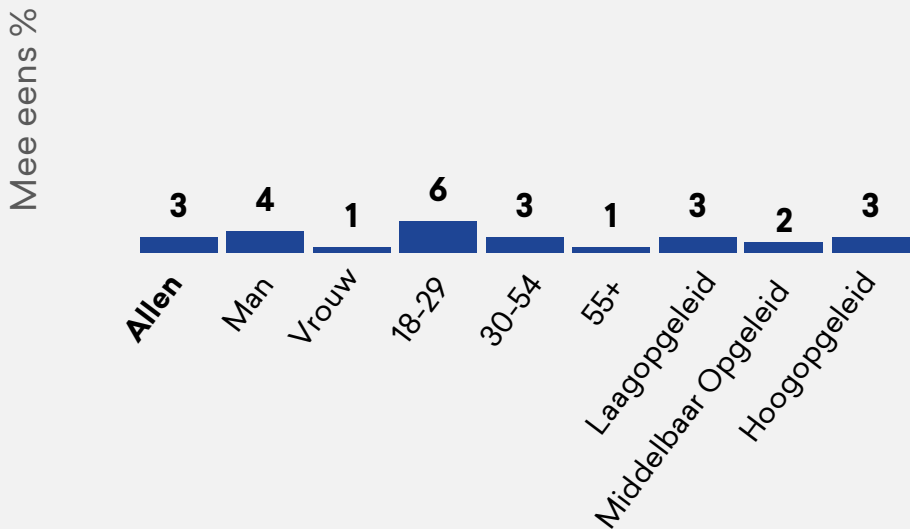
Coronabeleid van de regering

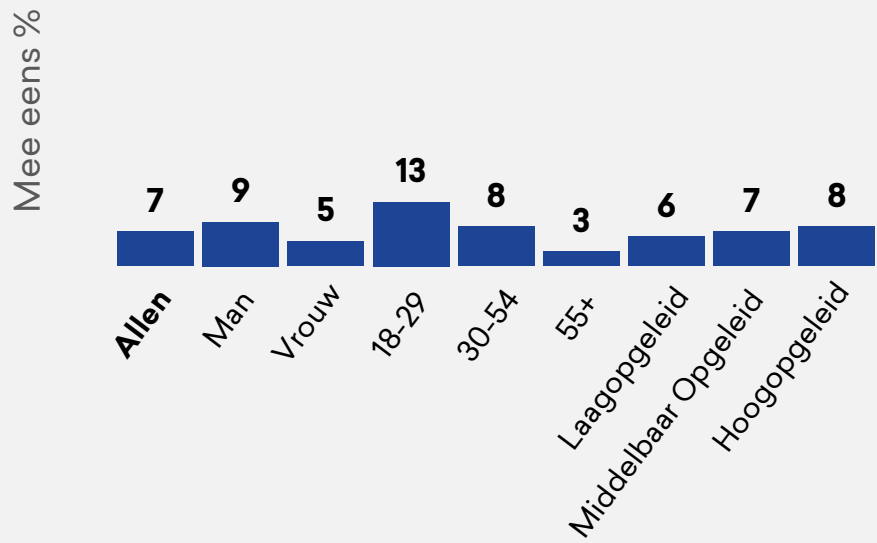
Meedoen aan activiteiten tegen het coronabeleid

Jongeren en mannen vallen op als sociale categorieën die bovengemiddeld geneigd zijn om een protest bij te wonen of een bericht op sociale media te posten tegen het coronabeleid van de regering. Vrouwen en oudere respondenten zijn hiertoe minder geneigd.

Een protest bijgewoond tegen COVID-19-gerelateerd overheidsbeleid

Op sociale media gepost tegen beleidsmaatregelen van de overheid rond COVID-19

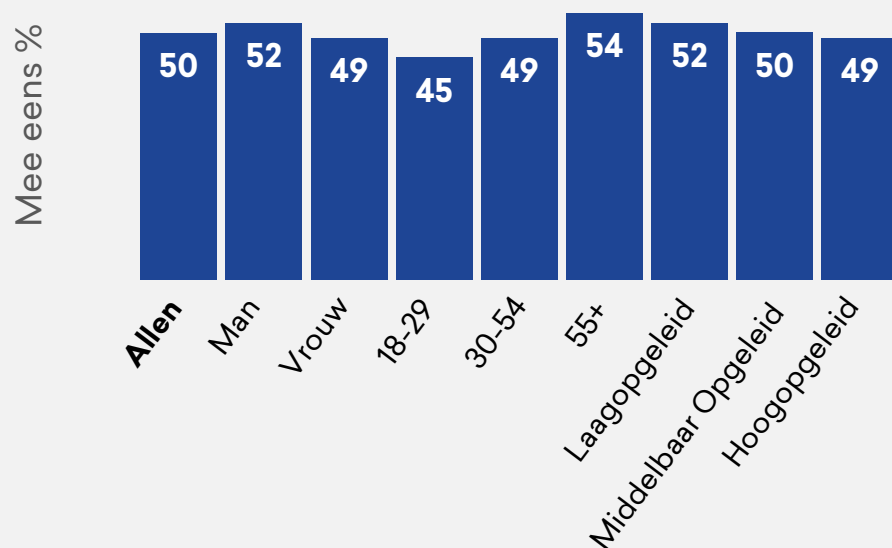
Vraagformulering: Aan welke van de volgende activiteiten hebt u deelgenomen sinds het begin van de COVID-19-pandemie?

Acceptatie coronamaatregelen: traceer-app

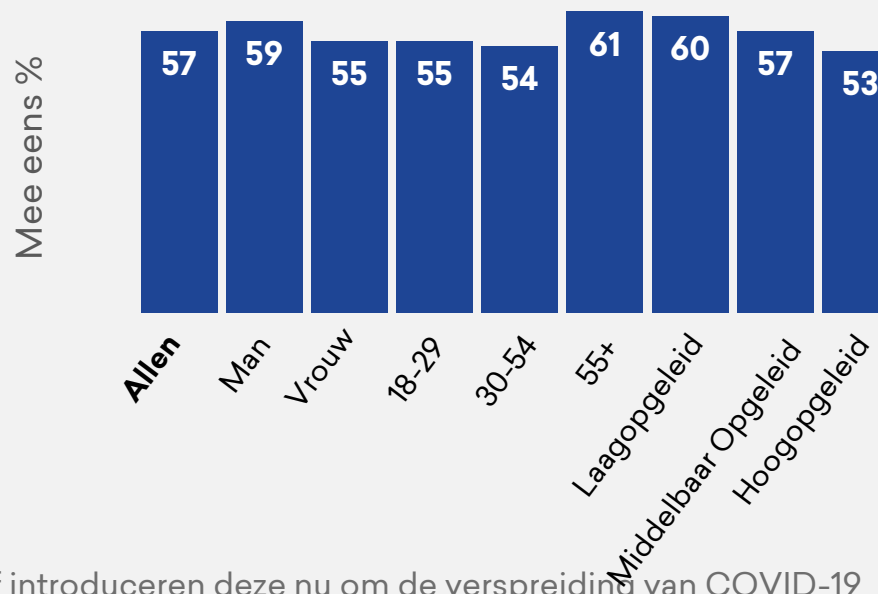

Steun voor een traceer-app als ‘noodzakelijke stap’ schommelt rond een bescheiden 50 procent. Een iets hoger percentage (57 procent) vertrouwt erop dat ‘mijn privacy wordt beschermd’. Grote minderheden zijn daarmee sceptisch over de bescherming van de individuele privacy.

“Dit is een noodzakelijke stap.”

"Ik vertrouw erop dat mijn privacy beschermd wordt."

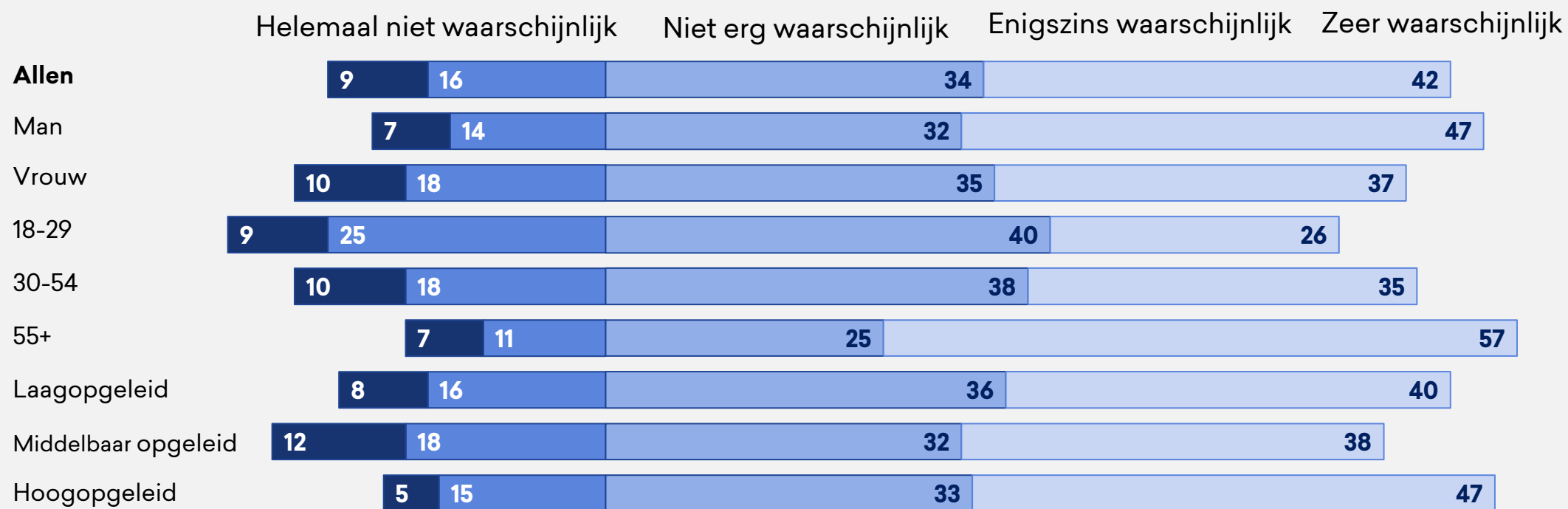
Vraagformulering: Veel regeringen hebben het over een mobiele traceerapp of introduceren deze nu om de verspreiding van COVID-19 onder controle te krijgen en tegen te gaan. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken?

Acceptatie coronamaatregelen: vaccinatie

Kans dat men zich laat vaccineren

Negen procent van de Nederlandse bevolking zegt dat het 'helemaal niet waarschijnlijk' is dat men zich laat vaccineren tegen COVID-19, zodra er een vaccin beschikbaar is. Nog eens 16 procent zegt dat dit 'niet erg waarschijnlijk' is, wat inhoudt dat 26 procent ernstige bedenkingen heeft bij vaccinatie.

Vraagformulering: Als er een veilig en effectief vaccin tegen COVID-19 wordt ontwikkeld, hoe waarschijnlijk is het dan dat u zich zou laten vaccineren?

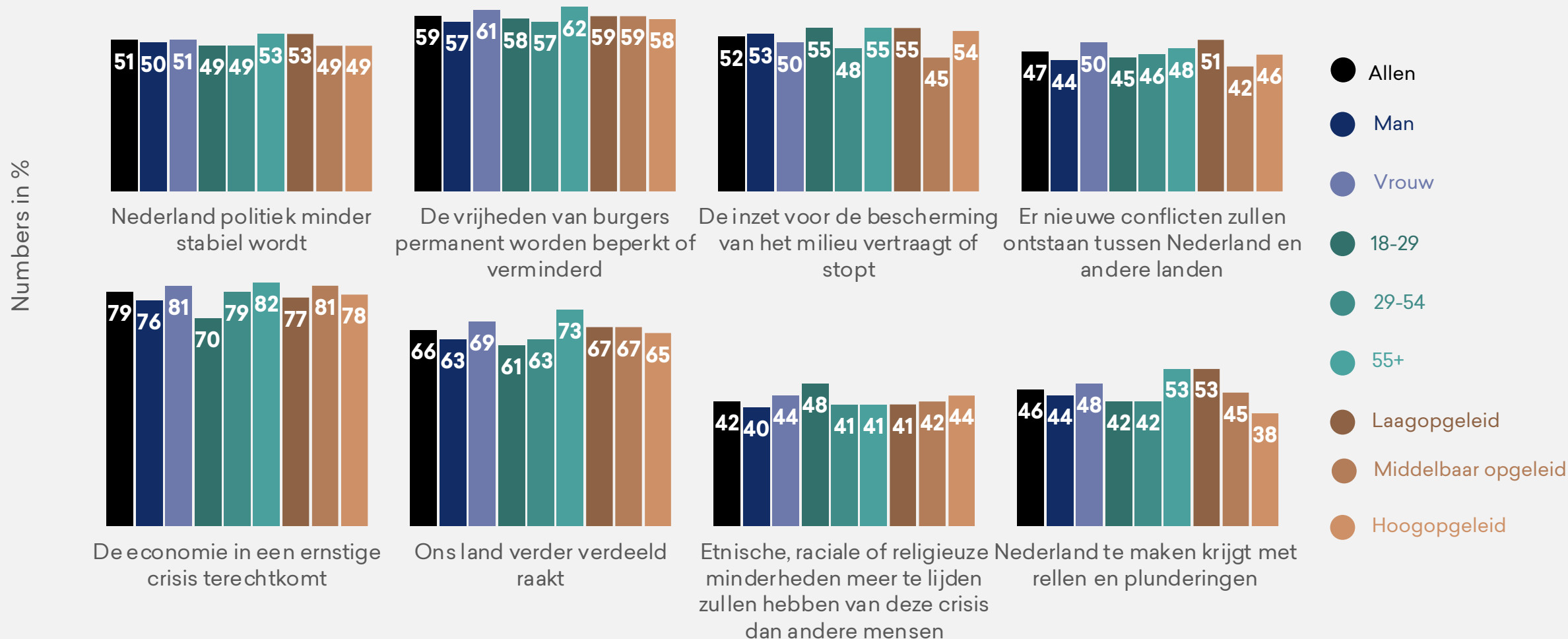
Beleid na COVID-19

Zorgen over gevolgen van COVID-19 crisis

Mensen maken zich zorgen over veel gevolgen van de COVID-19-crisis. Hun grootste zorg is een ernstige economische depressie (79 procent), gevolgd door verdere verdeeldheid van ons land (66 procent) en de permanente beperking van de vrijheden van de burgers (52 procent)

Vraagformulering: In hoeverre bent u momenteel bezorgd of niet bezorgd dat...?

Politieke prioriteiten

Het verbeteren van de gezondheidszorg heeft over de hele linie de hoogste prioriteit. Deze prioriteit leeft het meest onder vrouwen, ouderen en lager opgeleiden. Andere topprioriteiten: werkloosheid verminderen, mensen in nood ondersteunen en klimaat en milieu beschermen.

Laagopgeleid
Middelbaar opgeleid
Hoogopgeleid

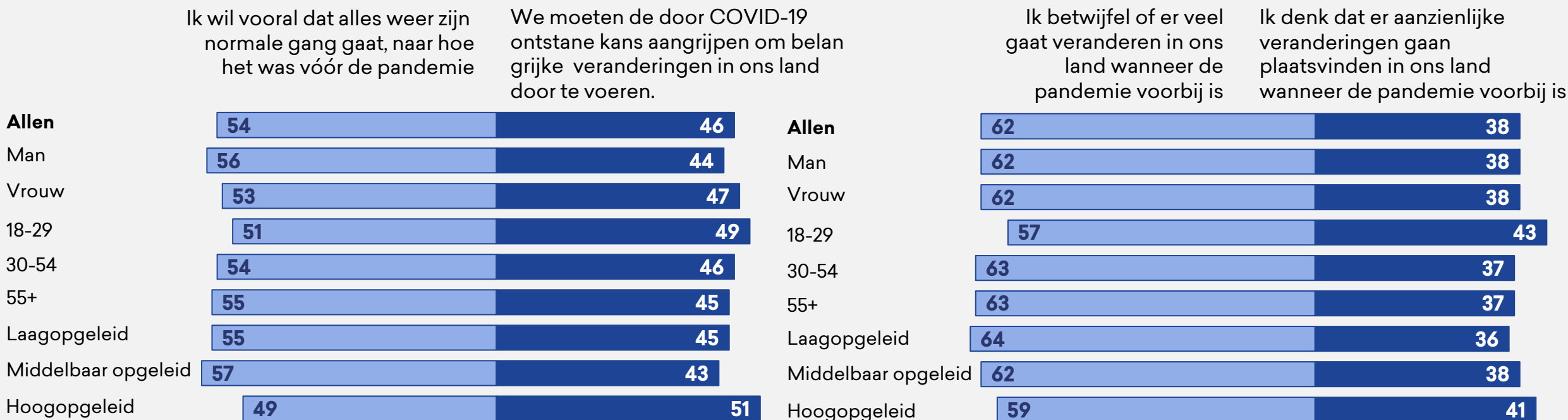
	Allen	Man	Vrouw	18-29	30-54	55+	Laagopgeleid	Middelbaar opgeleid	Hoogopgeleid
Onze gezondheidszorg verbeteren	46	40	51	31	44	54	52	44	39
De werkloosheid tegengaan	30	29	31	29	30	30	27	32	33
Personen/gezinnen ondersteunen die dat het meest nodig hebben	28	26	29	24	27	30	29	29	25
Het klimaat en milieu beschermen	24	23	25	25	24	23	20	23	30
Kleine bedrijven ondersteunen	20	17	23	21	19	21	20	22	18
Verminderen van immigratie en opname van vluchtelingen	20	21	19	9	21	24	23	22	13
Misdaad en geweld bestrijden	20	23	18	14	18	26	24	21	13
Economische ongelijkheid verminderen	16	15	16	13	17	15	12	16	20
Racisme in onze maatschappij aanpakken	13	13	13	19	10	13	14	11	13
Terrorisme tegengaan	12	14	10	12	10	14	15	12	8
Democratische rechten en vrijheden beschermen	12	13	11	11	13	13	10	13	15
Ons onderwijssysteem verbeteren	10	9	12	10	12	9	9	9	14
De samenwerking tussen landen verbeteren	9	10	8	10	10	7	8	8	12
Politieke verdeeldheid verminderen	6	7	5	7	6	5	5	5	9
De Europese integratie versterken	5	7	3	6	5	4	4	4	7
Etnische, raciale en religieuze minderheden beschermen	4	4	4	7	4	2	2	5	5
Werken aan gendergelijkheid	3	4	3	7	4	1	3	3	5

Keerpunt versus terug naar het oude normaal

Wens tot verandering versus verwachting dat verandering plaatsvindt

Het verlangen naar het oude normaal is iets groter dan het verlangen naar verandering. Jongeren en hoogopgeleide mensen staan het meest open voor verandering - en zijn het meest hoopvol dat die verandering ook echt zal plaatsvinden.

Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

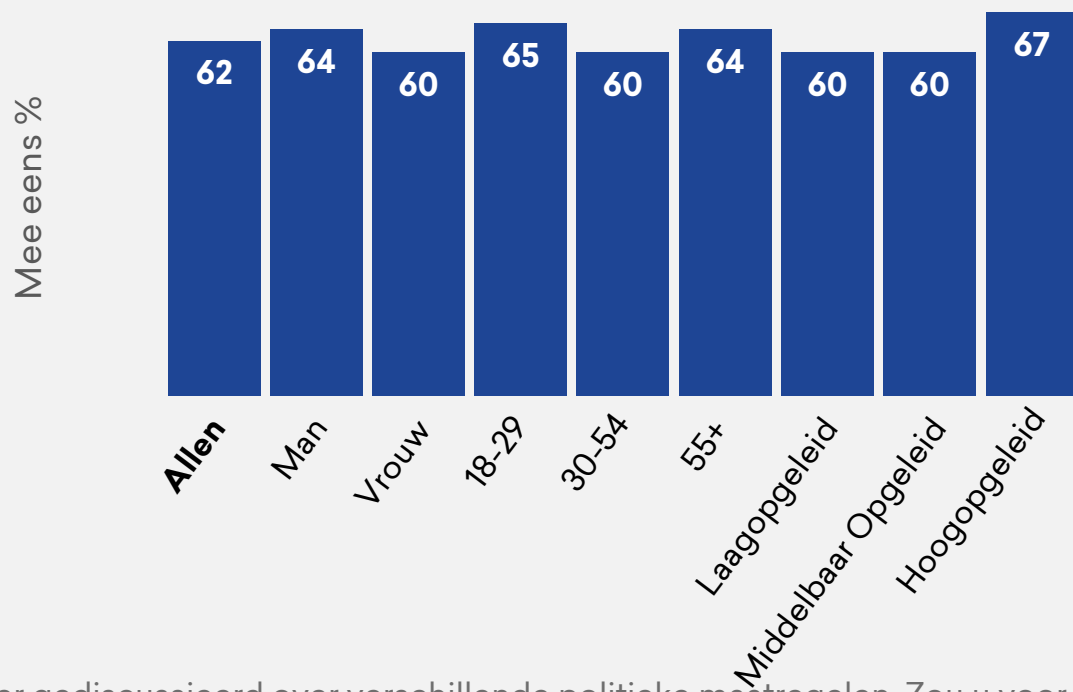
Green New Deal

Forse steun voor een Green New Deal in Europa

Een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking steunt een Green Deal (62 procent).

“Een ‘Green Deal’ ontwikkelen, die grootschalige overheidsinvesteringen doet om onze economie milieuvriendelijker te maken.”

Vraagformulering: Momenteel wordt er gediscussieerd over verschillende politieke maatregelen. Zou u voor of tegen de volgende voorstellen zijn?

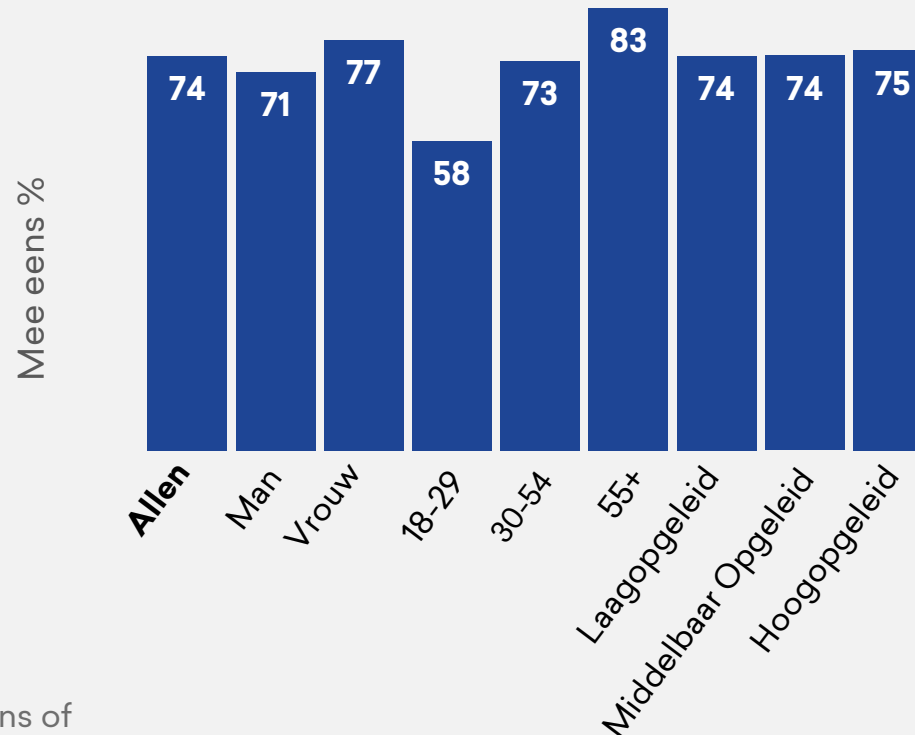
Klimaatverandering

Biedt pandemie kansen voor actie ten aanzien van het klimaat?

Mensen putten hoop uit de daling van de CO₂-uitstoot tijdens COVID-19. Maar liefst drie op de vier respondenten zien het als een bewijs dat we de uitstoot kunnen verminderen als we dat echt willen. Oudere mensen (55+) en mensen van middelbare leeftijd voelen dit het sterkste.

“De daling van de CO₂-uitstoot tijdens de COVID-19-lockdown laat zien dat we onze impact op het milieu kunnen verminderen als we dat echt willen”.

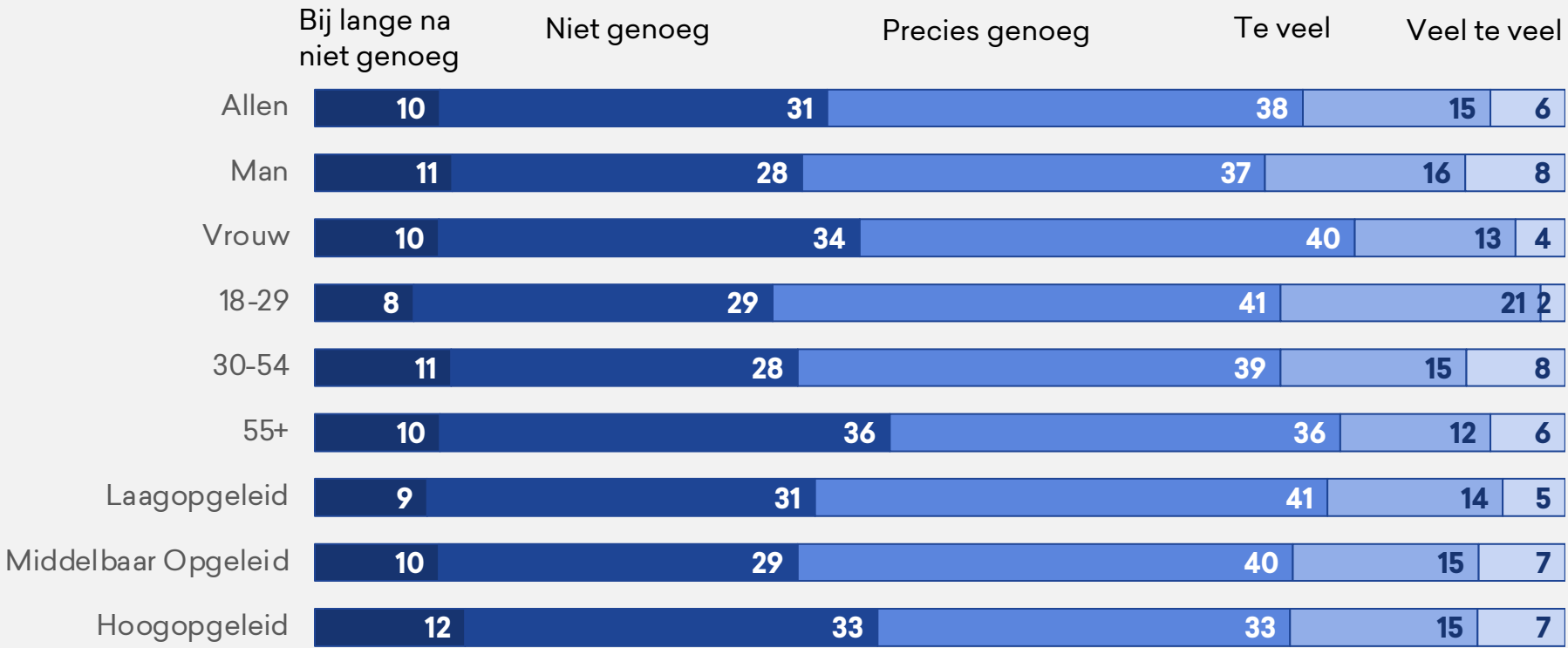

Klimaatverandering

Op het gebied van klimaat doet de regering ...

Er ontstaat een roep om meer actie tegen klimaatverandering. Eenenviertig procent van de respondenten vindt dat de overheid meer moet doen, Tegenover 21 procent die vindt dat de overheid te veel doet. Vrouwen en ouderen gaan voorop in de roep om meer actie.

Migratie

Verandering in opvattingen over migratie sinds het uitbreken van de pandemie

Sinds het begin van de pandemie zijn de respondenten negatiever geworden over migratie. Jongeren en hoger opgeleiden blijven de grootste voorstanders van het accepteren van migranten in Nederland.

Vraagformulering: Zijn uw opvattingen over het eventueel opnemen van migranten in Nederland veranderd sinds het begin van de COVID-19-pandemie? Zo ja, in welke zin?

Internationale samenwerking

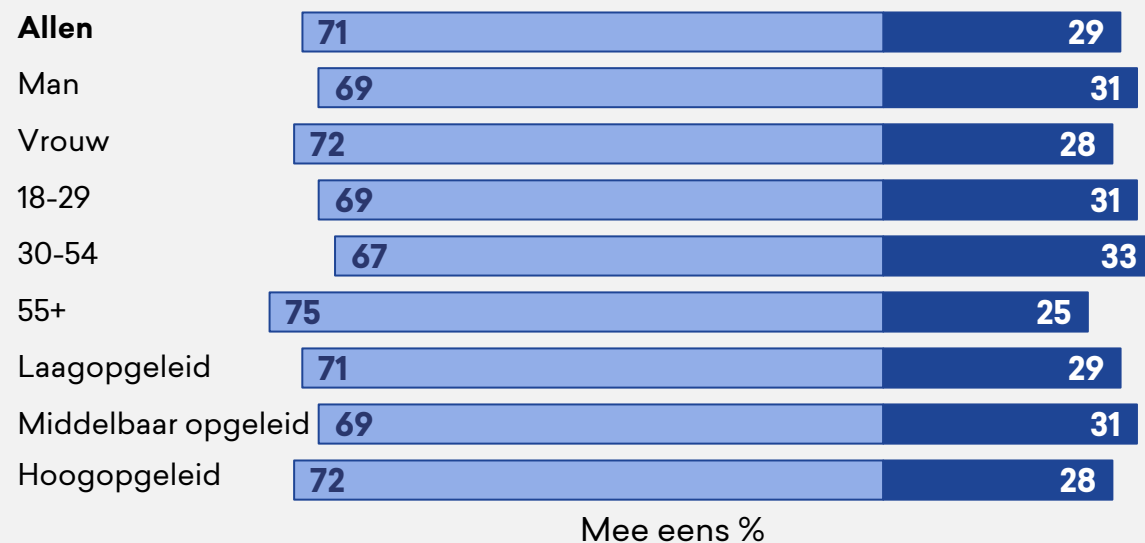

Behoefte om samen te werken; open en gesloten grenzen

Omdat mensen nog steeds gefocust zijn op het onder controle krijgen van COVID-19, worden ze het meest gerustgesteld door gesloten grenzen. Ze doen dat in een bredere context van internationale samenwerking gericht op het aanpakken van grote uitdagingen zoals pandemieën en klimaatverandering.

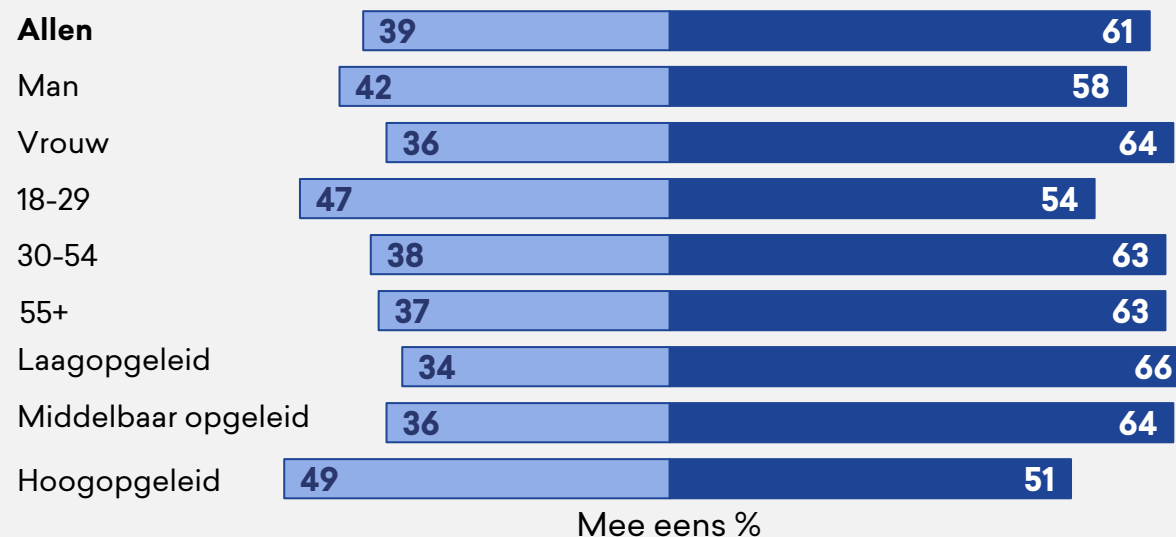
Deze crisis laat zien dat we nauwer moeten samenwerken met andere landen en internationale instellingen om grote uitdagingen op te pakken, zoals pandemieën en klimaatverandering

Deze crisis laat zien dat we niet kunnen vertrouwen op andere landen en internationale instellingen wanneer we te maken krijgen met grote uitdagingen, zoals pandemieën en klimaatverandering

Ik hoop dat de grenzen snel weer even open zijn als voor de crisis

Ik voel me meer gerustgesteld wanneer de grenzen dicht zijn

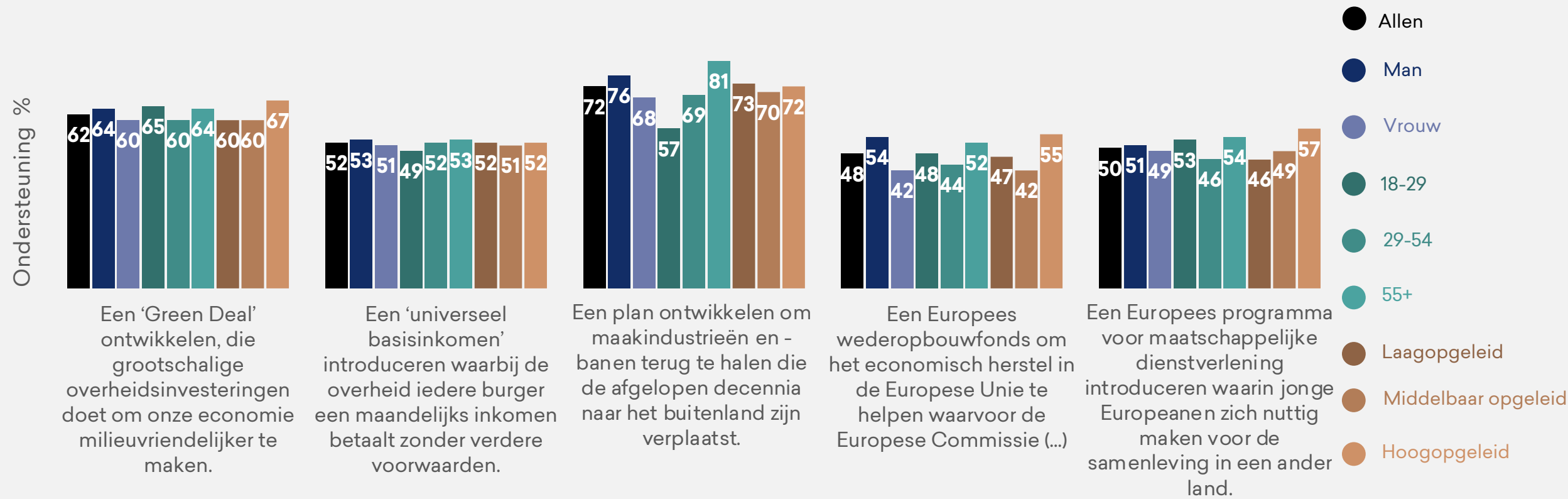
Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

Grensverleggende ideeën

Honger naar grensverleggende ideeën?

Er bestaat sterke steun voor een plan om de maakindustrie terug te brengen (72 procent) en voor een Green Deal (62 procent). Steun voor het terugbrengen van maakbanen houdt sterk verband met leeftijd, met ouderen als grootste voorstander.

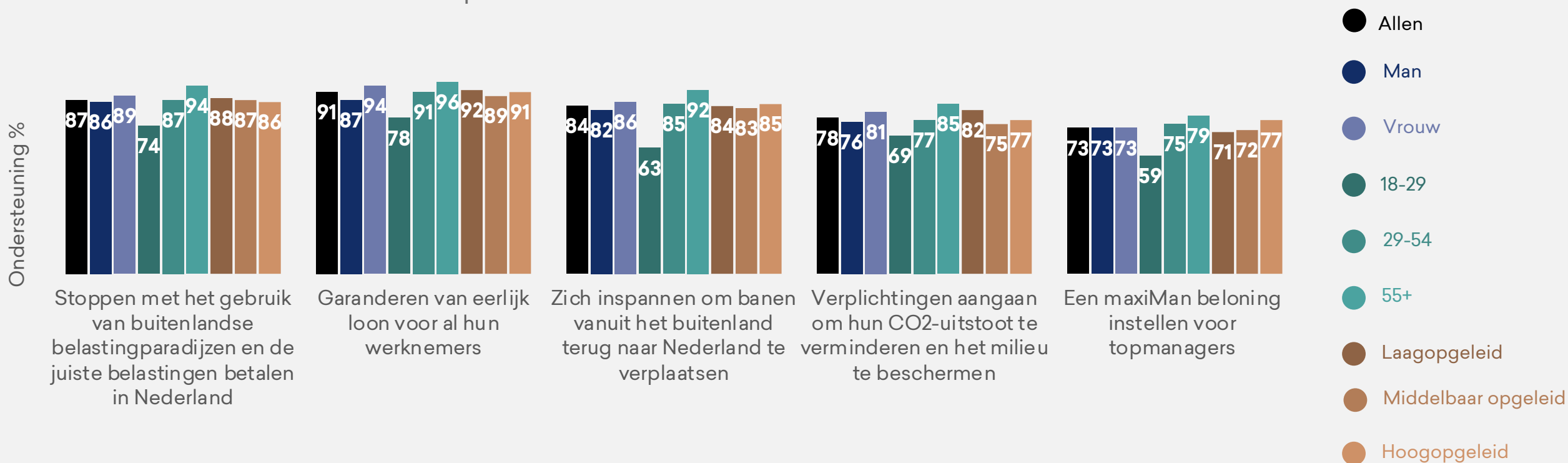

Voorwaardelijke steun voor bedrijven

Beter gedrag van bedrijven in ruil voor overheidssteun?

Mensen willen dat bedrijven zich beter gedragen. Er is een sterke steun voor: eerlijke lonen (91 procent), beëindigen van belastingparadijzen (87 procent), banen terughalen uit het buitenland (84 procent), minder CO2-uitstoot (78 procent) en minder loon voor bestuurders (73 procent)

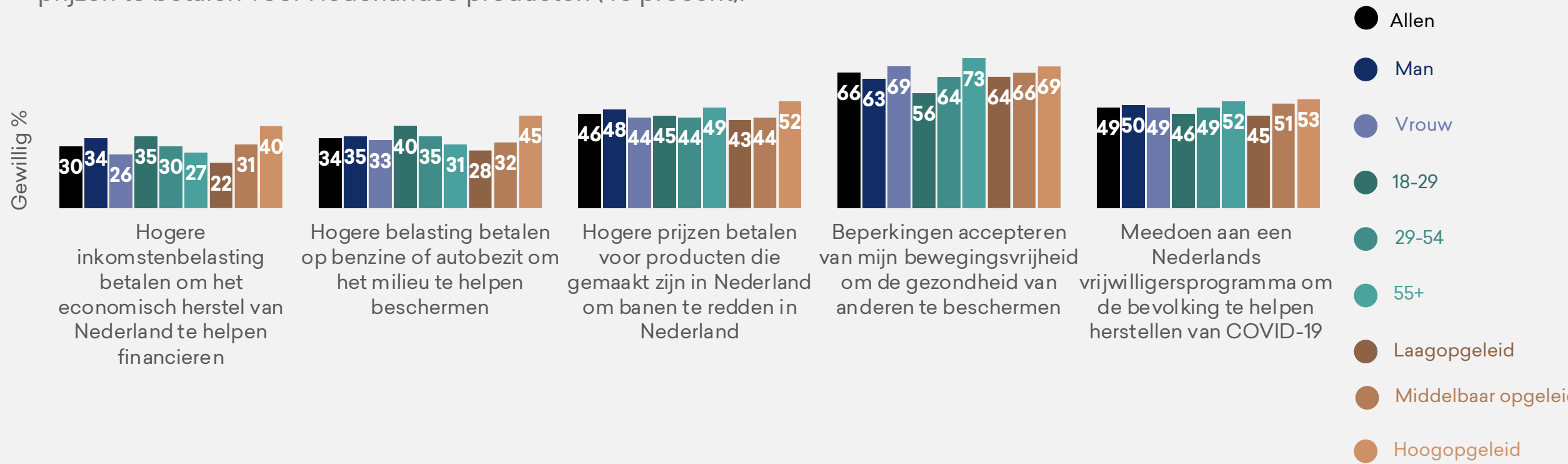
Vraagformulering: De regering werkt momenteel aan maatregelen om de economie te helpen en bedrijven te ondersteunen. Wat vindt u: in welke mate bent u voorstander of tegenstander om van bedrijven te eisen dat zij aan de volgende criteria voldoen voor hulp van de overheid?

Persoonlijke opofferingsbereidheid

Bereid tot opofferingen?

Twee op de drie mensen (66 procent) zijn bereid om beperkingen op hun vrijheid te aanvaarden om de gezondheid van anderen te beschermen. Mensen zijn in redelijke mate bereid om vrijwilligerswerk te doen (49 procent) en hogere prijzen te betalen voor Nederlandse producten (46 procent).

Vraagformulering: Als het gaat om uw handelen tijdens en na de crisis, zou u persoonlijk wel of niet bereid zijn om het volgende te doen ...

Aspiraties en idealen na COVID-19

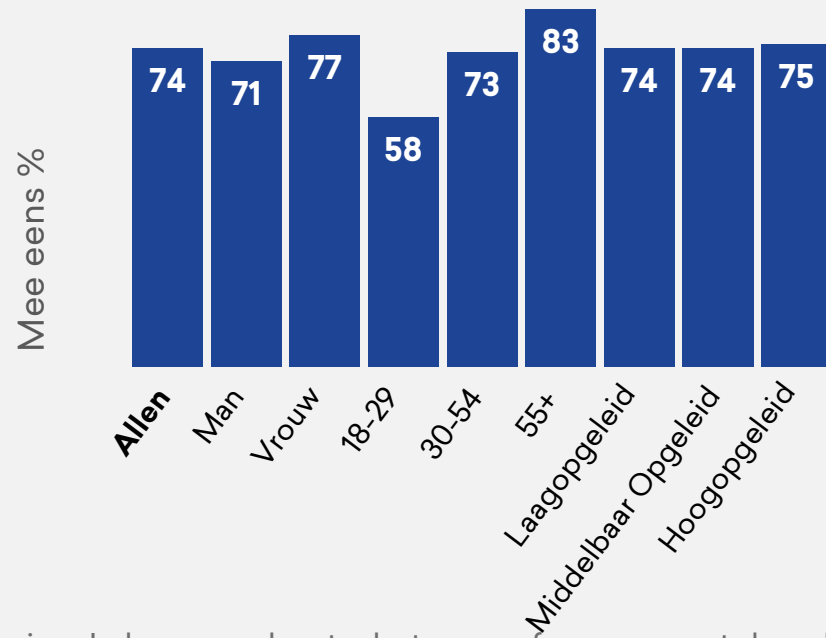
Klimaatverandering

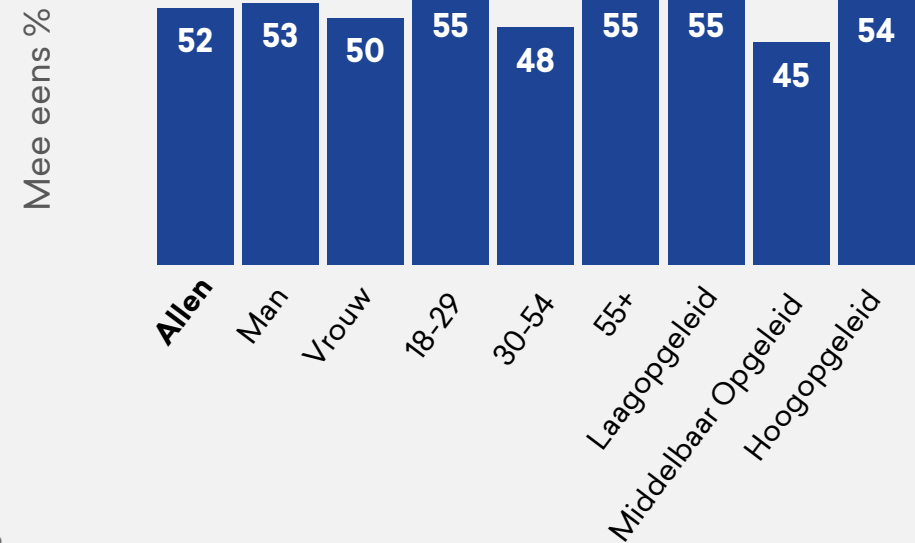
COVID-19 als kans op klimaatactie?

Mensen putten hoop uit de daling van de uitstoot tijdens COVID-19. Maar liefst drie op de vier respondenten zien het als een bewijs dat we de uitstoot kunnen verminderen als we dat echt willen. Tegelijk is meer dan de helft (52 procent) bezorgd dat de bescherming van het milieu vertraging oploopt.

“De daling van de CO₂-uitstoot tijdens de COVID-19-lockdown laat zien dat we onze impact op het milieu kunnen verminderen als we dat echt willen.”

Bezorgd dat de inzet voor de bescherming van het milieu vertraagt of stopt

Vraagformulering: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken?

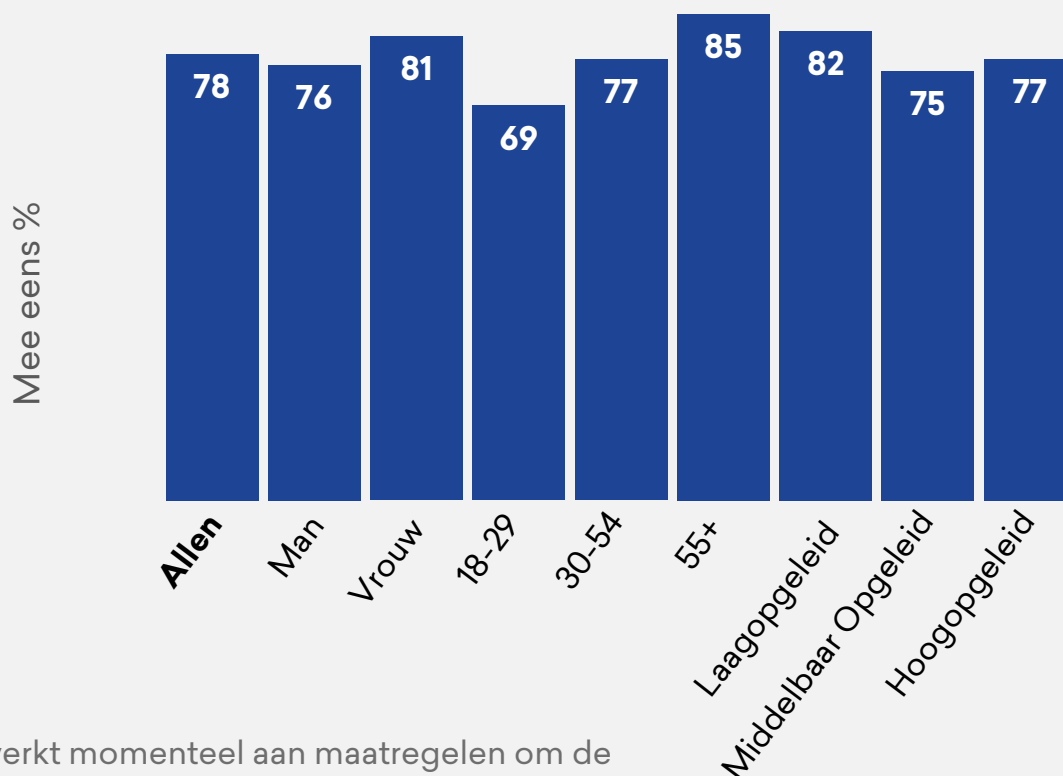
Klimaatvoorwaarden voor bedrijven

Bedrijven die staatssteun ontvangen, moeten ...

Mensen willen dat bedrijven zich beter gedragen. Meer dan drie van de vier respondenten (78 procent) zeggen dat bedrijven zich moeten committeren aan het verminderen van hun CO₂-uitstoot. Oudere respondenten, laagopgeleide respondenten en vrouwen gaan hierin voorop.

Bedrijven zouden verplichtingen moeten aangaan om hun CO₂-uitstoot te verminderen en het milieu te beschermen

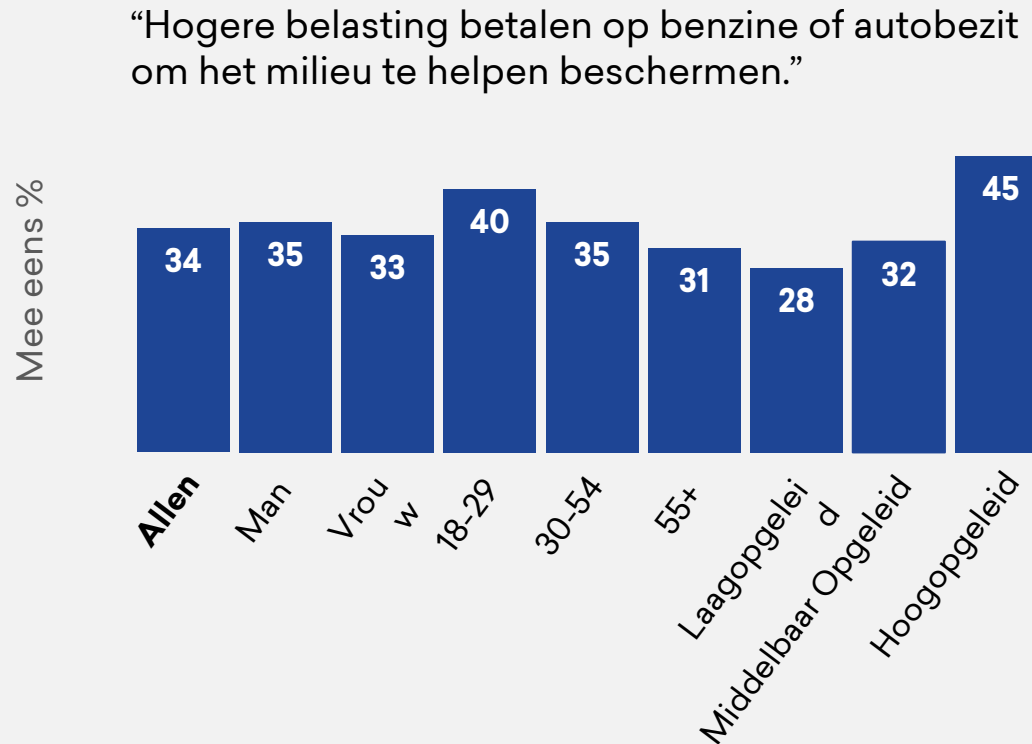
Vraagformulering: De regering werkt momenteel aan maatregelen om de economie te helpen en bedrijven te ondersteunen. Wat vindt u: in welke mate bent u voorstander of tegenstander om van bedrijven te eisen dat zij aan de volgende criteria voldoen voor hulp van de overheid?

Persoonlijke opofferingen voor het milieu

Bereid om hogere belastingen te betalen op benzine of autobezit?

Een op de drie respondenten (34 procent) is bereid hogere belastingen te betalen op benzine of autobezit om het milieu te helpen beschermen. Hoogopgeleiden en jongeren zijn hiertoe het meest bereid.

Vraagformulering: Is het gaat om uw handelen tijdens en na de crisis, zou u persoonlijk wel of niet bereid zijn om het volgende te doen
...Hogere belasting betalen op benzine of autobezit om het milieu te helpen beschermen.

Gewenste kwaliteiten voor Nederland

Op welke kwaliteiten moet Nederland zich richten?

Mensen willen dat Nederland veilig, gezond en eerlijk is.

Daarnaast willen mensen ook dat Nederland milieuvriendelijk, vriendelijk, en democratisch is en (voldoende) gelijkheid kent.

	Allen	Man	Vrouw	18-29	30-54	55+	Laagopgeleid	Middelbaar opgeleid	Hoogopgeleid
Veilig	32	29	35	27	31	35	38	30	24
Gezond	32	27	37	28	30	37	36	33	25
Eerlijk	28	30	25	23	28	29	31	25	26
Milieuvriendelijk	26	25	27	29	23	28	25	23	30
Democratisch	22	26	17	13	17	31	22	21	22
Gelijk	21	17	24	29	21	16	20	20	23
Tolerant	18	17	19	16	16	21	13	18	26
Traditioneel	14	14	13	9	14	16	15	16	9
Vaderlandslievend	12	15	9	10	11	13	12	15	9
Verenigd	11	11	11	13	12	10	7	12	17
Meelevend	10	9	11	12	11	8	8	12	10
Hardwerkend	9	10	8	9	11	7	7	9	11
Welvarend	9	11	7	11	9	7	8	8	11
Gezinsgericht	8	7	8	7	10	5	8	8	6
Christelijk	6	7	5	6	6	6	5	7	6
Opgeleid	6	7	5	8	6	5	3	6	9
Zelfverzekerd	6	7	5	7	7	4	5	6	7

Vraagformulering: Op welke van de volgende kwaliteiten zou Nederland zich volgens u het meest moeten richten? Nederland zou meer ... moeten worden... Selecteer uw top 3 uit de onderstaande lijst.

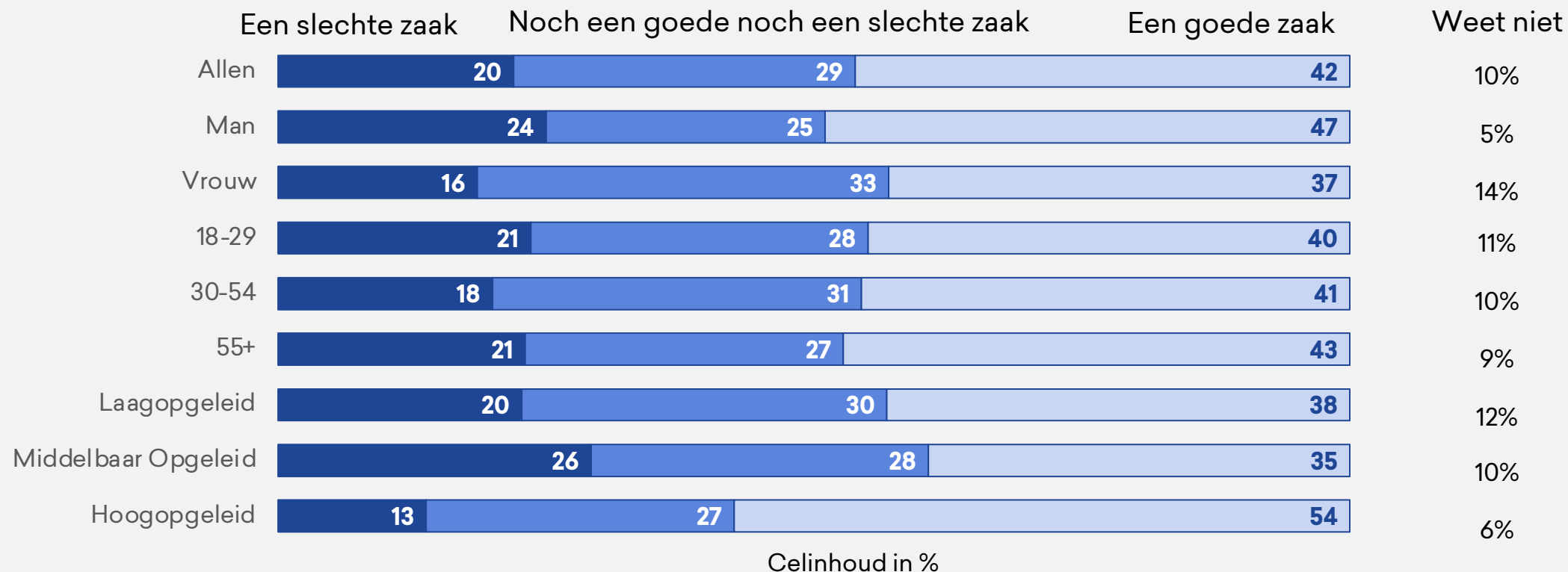
Standpunten over de Europese Unie

Opvattingen over het EU-lidmaatschap

Het EU-lidmaatschap is...

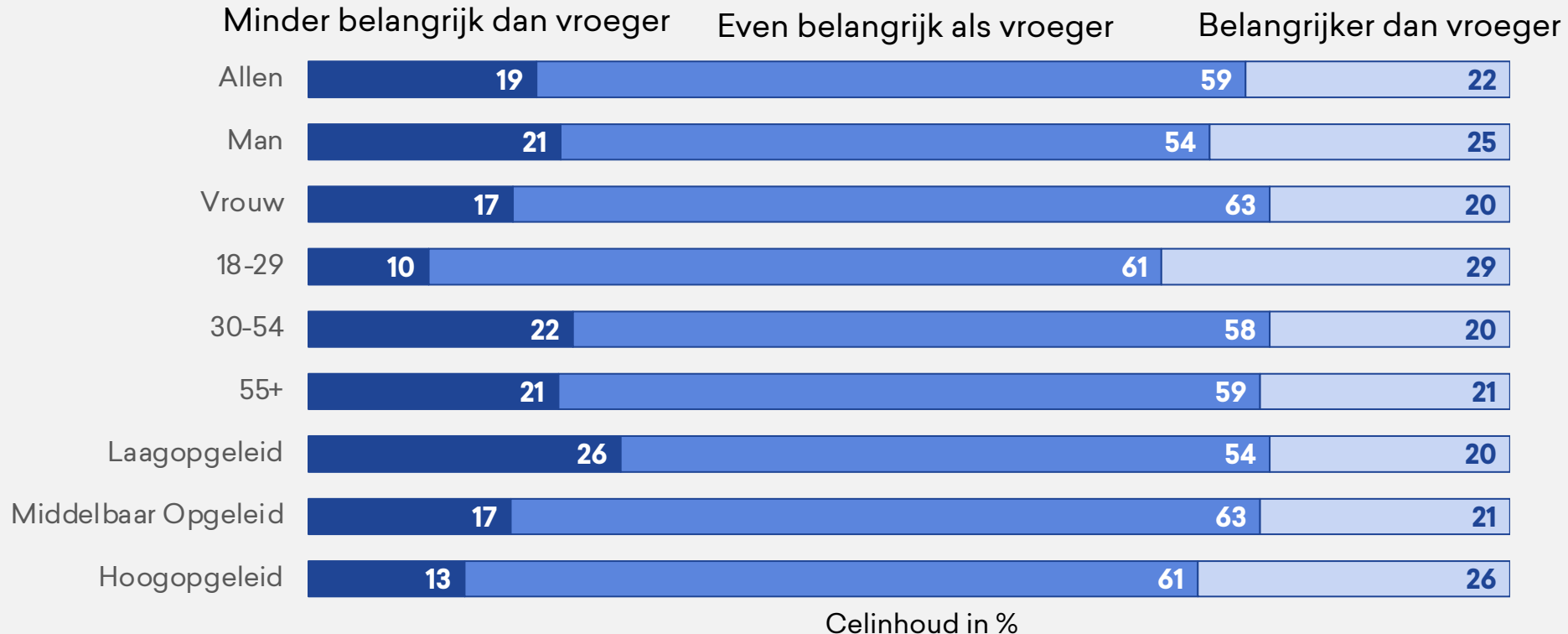

Vraagformulering: In het algemeen gesproken denkt u dat het Nederlandse lidmaatschap van de EU een ... is?

EU-lidmaatschap in de toekomst

Het EU-lidmaatschap wordt ...

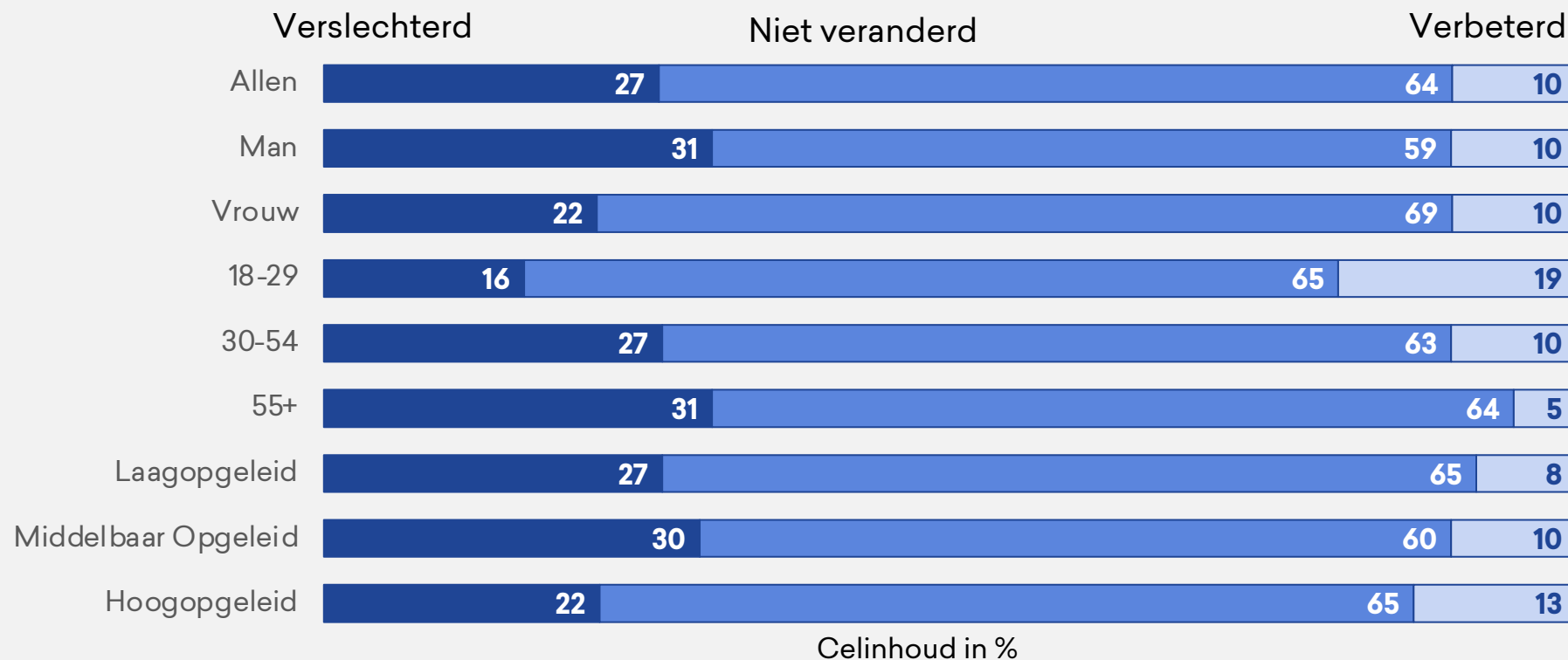
Vraagformulering: Het lidmaatschap van Nederland in de EU is de komende jaren ...

Vertrouwen in de Europese Unie

Sinds het begin van de COVIDd-19 epidemie

Het vertrouwen in de EU is afgenomen. Oudere respondenten (55 jaar en ouder) zijn het meest kritisch, terwijl jonge respondenten (onder de dertig) de enigen zijn met een netto toename van het vertrouwen in de EU.

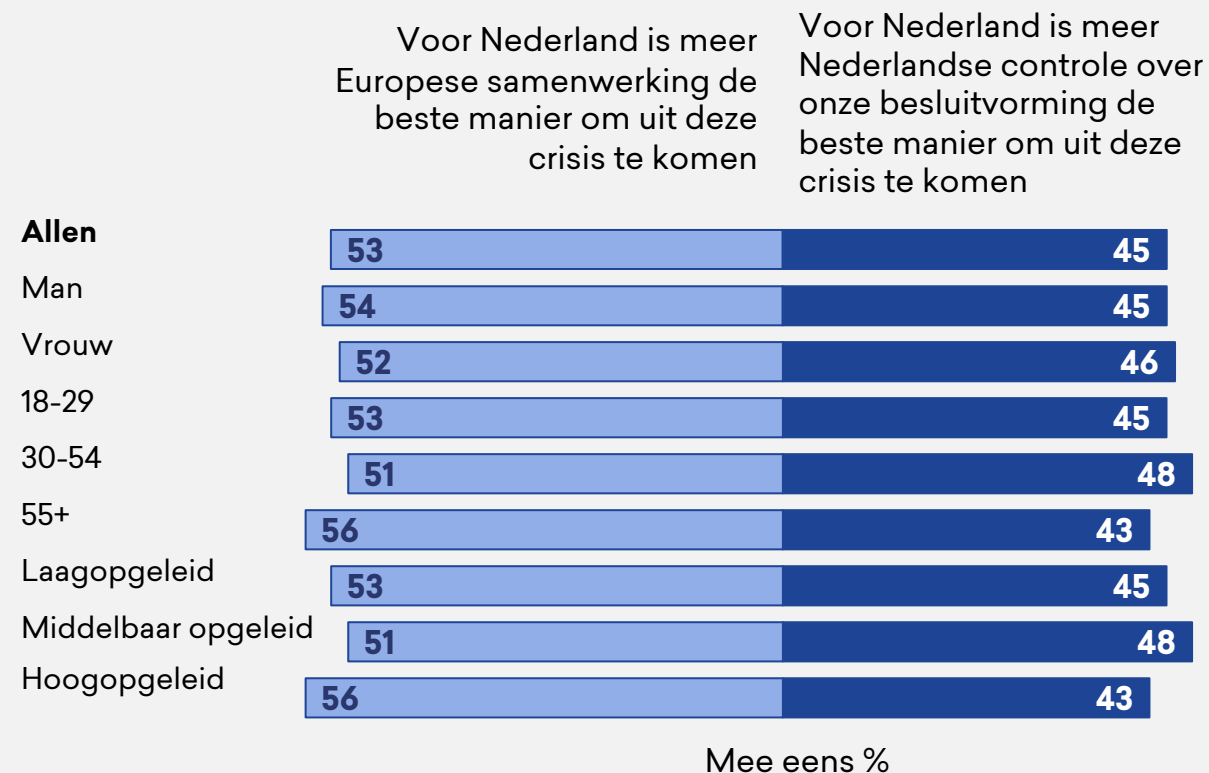
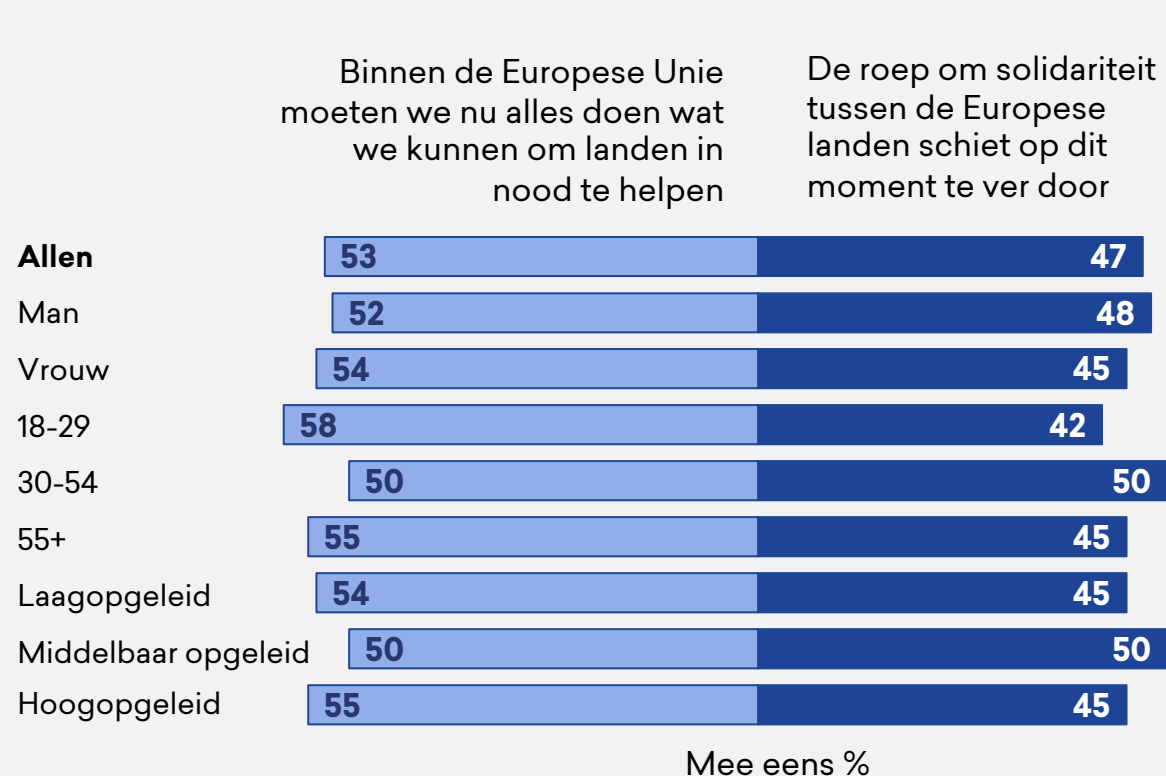

Vraagformulering: Zijn de volgende dingen in Nederland veranderd sinds het begin van de epidemie? Zo ja, in welke zin? Uw vertrouwen in de EU.

COVID-19 en de rol van de EU-lidstaten

Solidariteit en beste weg uit de COVID-19 crisis

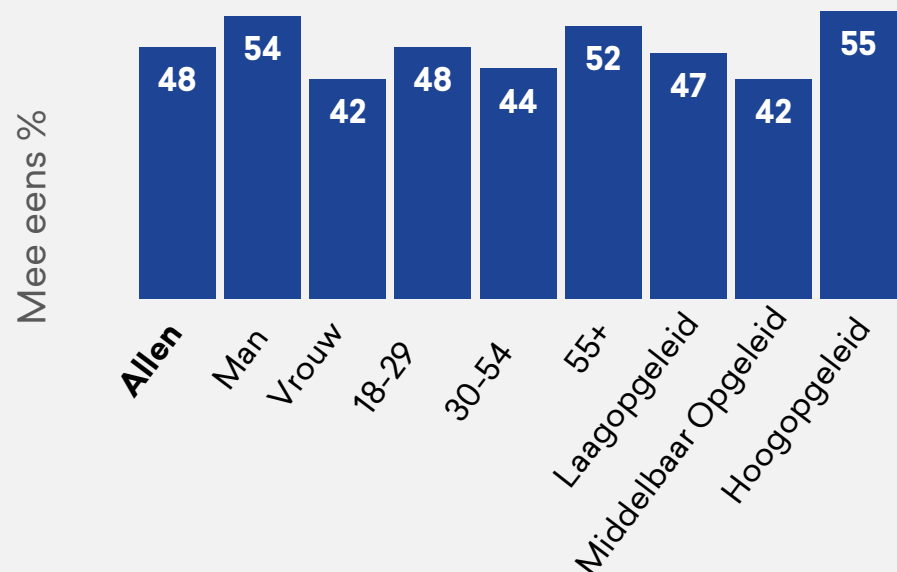

Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

Steun voor een Europees wederopbouwfonds

Een Europees wederopbouwfonds om het economisch herstel in de Europese Unie te helpen, waarvoor de Europese Commissie gezamenlijke schulden aangaat die door de lidstaten moet worden terugbetaald

Vraagformulering: Momenteel wordt er gediscussieerd over verschillende politieke maatregelen. Zou u voor of tegen de volgende voorstellen zijn?

Vragen uniek voor survey in Nederland

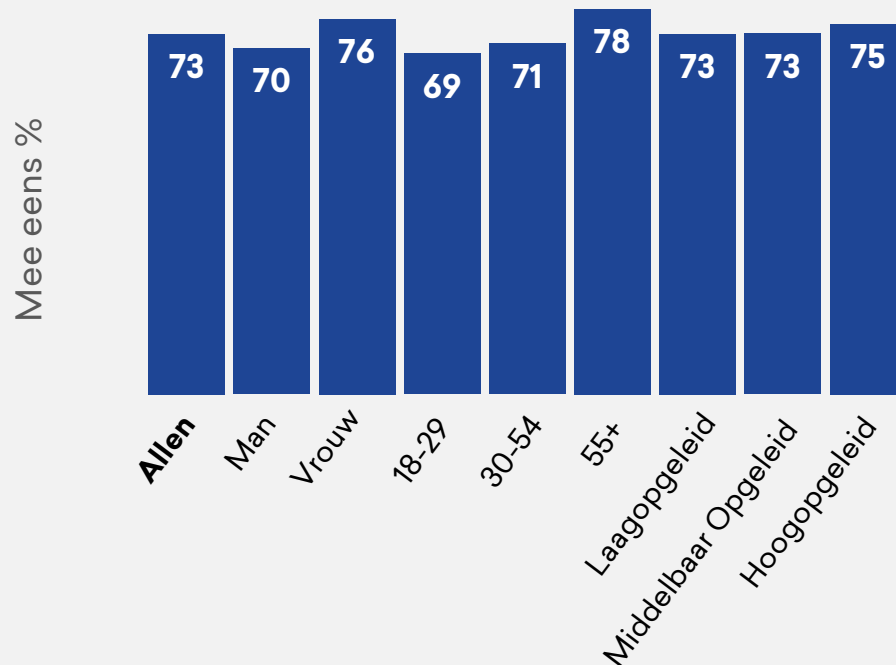
Nederland gidsland?

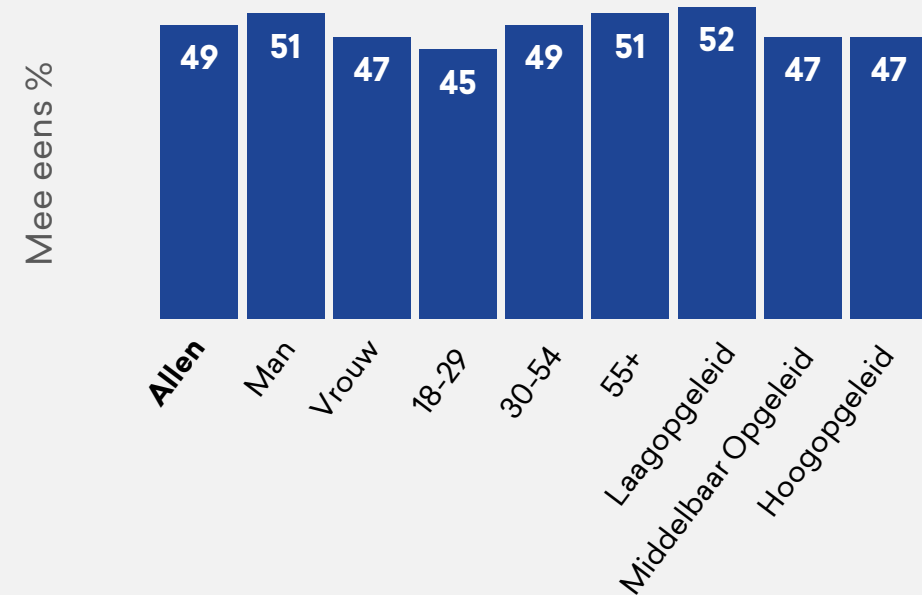
Percepties van de Nederlandse "Intelligent Lockdown"

Het concept van de intelligente lockdown resoneert met de behoefte aan persoonlijke vrijheid. Mensen letten op kwetsbaren in hun samenleving, en tonen daarover enige bezorgdheid.

"Ik vind dat Nederland een weg van indamming van het virus heeft gekozen die mijn persoonlijke vrijheid respecteert."

"Ik vind dat de maatregelen in Nederland de meest kwetsbaren in de samenleving niet voldoende hebben beschermd."

Vraagformulering: In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken over de COVID-19-pandemie?

De Onzichtbaren (*Invisibles*) in Nederland

Het belang van de Onzichtbaren

More in Common onderzoekt sinds 2019 de basisopvattingen, attitudes en gedragingen van de mensen die minder gezien zijn in het politiek leven en daarin ook ondervertegenwoordigd zijn – of het nu bij de stembus is, in politiek-maatschappelijke bewegingen of op sociale media. We noemen hen de ‘Onzichtbaren’.

De groep Onzichtbaren is niet homogeen. Uit eerder onderzoek van *More in Common* blijkt wel dat de groep een aantal kenmerken deelt: zij hebben het gevoel machteloos en niet gerespecteerd te zijn, nemen minder deel aan de samenleving en kennen de hoogste mate van eenzaamheid van alle bevolkingsgroepen. Onzichtbaren hebben de zwakste binding met de politiek en zijn kwetsbaarder voor desinformatie, samenzweringstheorieën en ‘andersmaking’ van minderheden.

Met hun omarming van het populisme ontpopten de Onzichtbaren zich tot een belangrijk drager van politieke verandering in Nederland. Op vergelijkbare wijze is het denkbaar dat in de nabije toekomst voor deze groep wederom een cruciale rol zal zijn weggelegd, ditmaal ten aanzien van de koers na de lockdownperiode. Dit maakt het belangrijk om te begrijpen in hoeverre mensen in het algemeen, en de groep Onzichtbaren in het bijzonder, een ‘terugkeer naar normaal’ wensen of het gevoel hebben dat ‘we niet meer terug kunnen naar hoe het was’. Het antwoord op deze vraag bepaalt in belangrijke mate of het winnende ‘post-COVID-19-frame’ zal gaan over ‘ingrijpende verandering’ of over een ‘terugkeer naar normaal’.

In de volgende analyse presenteren we een vereenvoudigd meetinstrument voor Onzichtbaren. De Onzichtbaren worden in kaart gebracht aan de hand van een beperkt aantal gedragingen (politieke terugtrekking) en attitudes (zich verwaarloosd voelen). Vervolgens analyseren we hoe deze sleutelgroep overeenkomt met en afwijkt van de bredere Nederlandse bevolking.

Schaalconstructie voor Onzichtbaren (1/3)

Politieke betrokkenheid (index)

Items voor het meten van politieke betrokkenheid

Sommige mensen lijken meestal te volgen wat er gebeurt in het **kabinet en de politiek**, of er nu wel of niet verkiezingen zijn. Anderen zijn niet zo geïnteresseerd.

Hoe vaak volgt u wat er gaande is in de regering en publieke zaken ...

1. Meestal
2. Soms
3. Alleen af en toe
4. Bijna niet

Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

1 - Ik doe mijn uiterste best om **politieke discussies** met andere mensen te **vermijden**

2

3

4

5

6 - Ik **grijp iedere kans aan om het juiste politieke standpunt te bespreken** met andere mensen

- Voor elke respondent zijn somscores berekend (Likert-scores).
- Somscores zijn vervolgens omgerekend naar een indexscore, lopend van 0 to 10.
- Elke respondent werd ingedeeld in Hoog of Laag, opgesplitst op de nationale mediaan (medianen scores toegewezen aan Hoog).

Schaalconstructie voor Onzichtbaren (2/3)

Onzichtbaren (index)

Items voor het meten van 'onzichtbaarheid'

Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

- 1 - In mijn persoonlijke omgeving heb ik **mensen die mij begrijpen** en me helpen
- 2
- 3
- 4 - In mijn leven ben ik **voornamelijk op mezelf aangewezen**

Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

- 1 - De meeste **politici zijn geïnteresseerd in wat mensen zoals ik denken**
- 2
- 3
- 4 - De meeste politici interesseert het niet wat mensen zoals ik denken

In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak?

Ik voel me vaak een tweederangsburger

- 1 – Sterk mee eens
- 2 – Enigszins mee eens
- 3 – Enigszins mee oneens
- 4 – Sterk mee oneens

In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak?

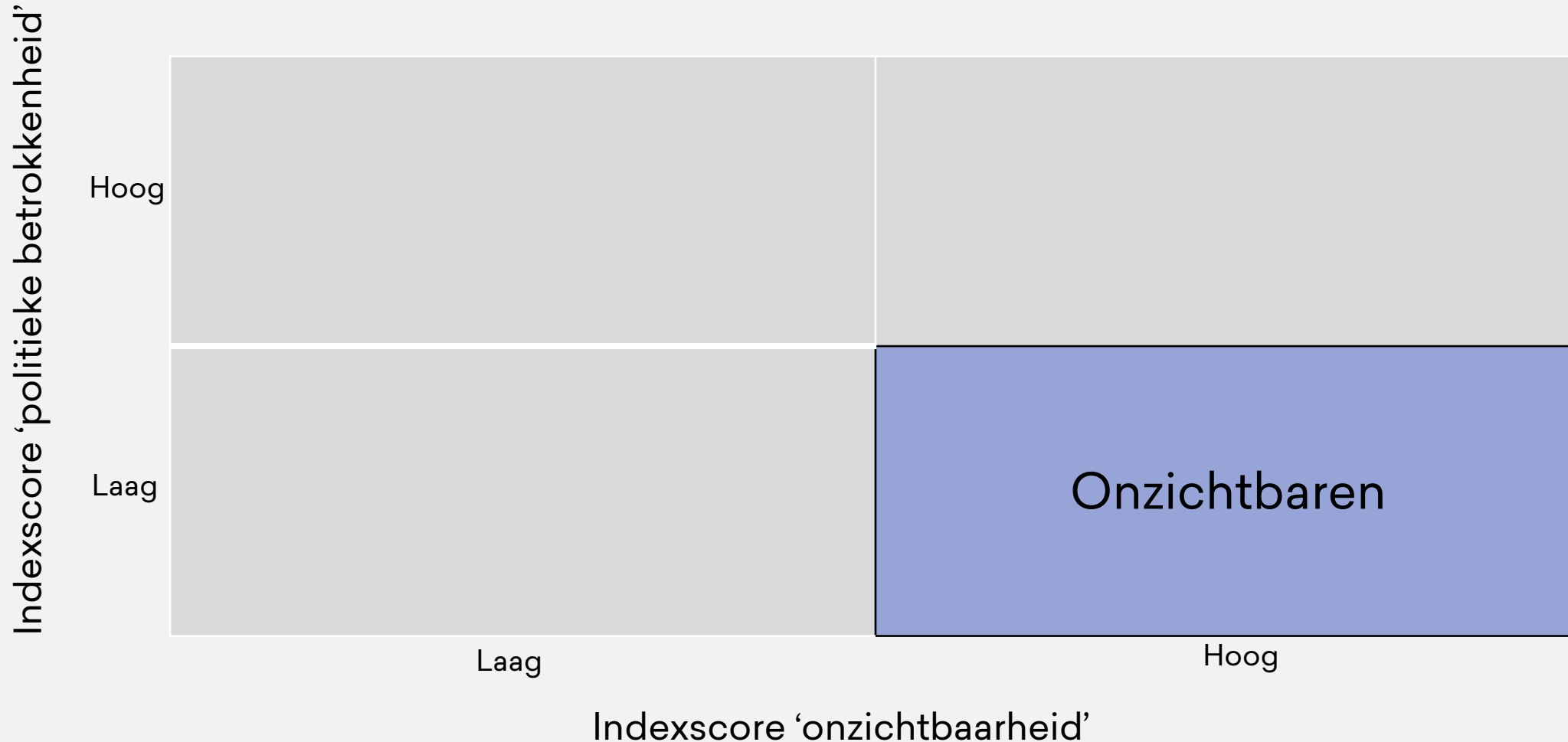
Al met al voel ik me voldoende gerespecteerd en gewaardeerd in mijn leven

- 1 – Sterk mee eens
- 2 – Enigszins mee eens
- 3 – Enigszins mee oneens
- 4 – Sterk mee oneens

- Voor elke respondent zijn somscores berekend (Likert-scores).
- Somscores zijn vervolgens omgerekend naar een indexscore, lopend van 0 to 10.
- Elke respondent werd ingedeeld in Hoog of Laag, opgesplitst op de nationale mediaan (mediane scores toegewezen aan Hoog).

Schaalconstructie voor Onzichtbaren(3/3)

‘Onzichtbaren’ scoren laag op betrokkenheid en zichtbaarheid

Achtergrondkenmerken

		Gehele bevolking (%)	Onzichtbaren (%)
Leeftijd	18-24	11	9
	25-39	23	25
	40-54	28	35
	55-64	16	15
	65+	22	17
Geslacht	Man	49	39
	Vrouw	51	61
Opleiding	Basic	40	46
	Intermediate	31	35
	Advanced	29	19
Inkomen	< € 1000	12	17
	€ 1000 to 2000	23	32
	€ 2000 to 4000	25	24
	> € 4000	40	28

Partijkeuze

*Stemintentie

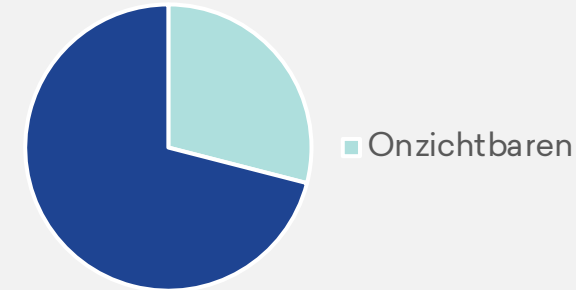
	Gehele bevolking (%)	Onzichtbaren (%)
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	13.4	7.7
Socialistische Partij (SP)	6.3	7.1
Democraten 66 (D66)	4.6	2.4
Forum voor Democratie (FvD)	7.0	5.0
Christen Democratisch Appèl (CDA)	5.4	3.6
Partij voor de Vrijheid (PVV)	8.7	8.8
GroenLinks (GL)	6.4	5.0
Partij van de Arbeid (PvdA)	6.5	3.7
Partij voor de Dieren (PvdD)	4.4	6.3
ChristenUnie (CU)	3.6	2.0
50Plus (50+)	1.9	2.0
DENK	0.7	0.6
Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)	1.5	1.2
Een andere partij	1.0	0.6
Ik zou niet stemmen	9.1	19.8
Ik weet het niet	19.4	24.2

Wie zijn de Onzichtbaren in Nederland?

Onzichtbaren zijn, in vergelijking met de Nederlandse bevolking, minder ideologisch en hebben negatievere opvattingen over de richting van het land en het vertrouwen in de overheid.

- De Onzichtbaren maken **29% van de nationale bevolking uit**.
- Onzichtbare mensen **plaatsen zichzelf eerder in het midden** op een links-rechts schaal
 - 33 procent van Onzichtbaren plaatst zich in het centrum, tegenover Allen: 27 procent
 - 29 procent van de Onzichtbaren plaatst zich aan de rechterkant; tegenover Allen: 35 procent
- Onzichtbare mensen zijn **significant ontevredener over de democratie in hun land**
 - Onzichtbaren: 41 procent ontevreden over democratie, tegenover Allen: 30 procent
- Onzichtbare mensen zeggen eerder **dat Nederland de verkeerde kant op gaat**
 - Onzichtbaren: 57 procent verkeerde kant, tegenover Allen: 51 procent
- Onzichtbare mensen zijn **veel minder geneigd om te zeggen dat anderen te vertrouwen zijn**
 - Onzichtbaren: 41 procent anderen zijn te vertrouwen, tegenover Allen: 53 procent
- Onzichtbare mensen zijn **minder trots op hun land**
 - Onzichtbaren: 57 procent 'trots', tegenover Allen: 71 procent
- Onzichtbare mensen hebben **veel meer kans om zich een vreemde te voelen in hun eigen land**
 - Onzichtbaren: 68 procent 'meer kans', tegenover Allen: 54 procent
- Onzichtbare mensen hebben **minder vertrouwen in de nationale overheid**
 - Onzichtbaren: 58 procent 'vertrouwen', tegenover Allen: 69 procent

**Onzichtbaren
hebben de COVID-19 crisis
intensiever ervaren dan de
rest van Nederland**

Onzichtbaren: weinig steun tijdens de COVID-19 crisis, vaker gevoel van isolement

In deze crisis heb ik het gevoel dat ik hoofdzakelijk op mezelf ben aangewezen

59

In deze crisis heb ik het gevoel dat anderen mij steunen en voor mij zorgen

42

69

31

Mee eens %

Allen

Onzichtbaren

De COVID-19-pandemie heeft mij duidelijk gemaakt dat de meeste mensen in Nederland om elkaar geven

Mee eens %

57

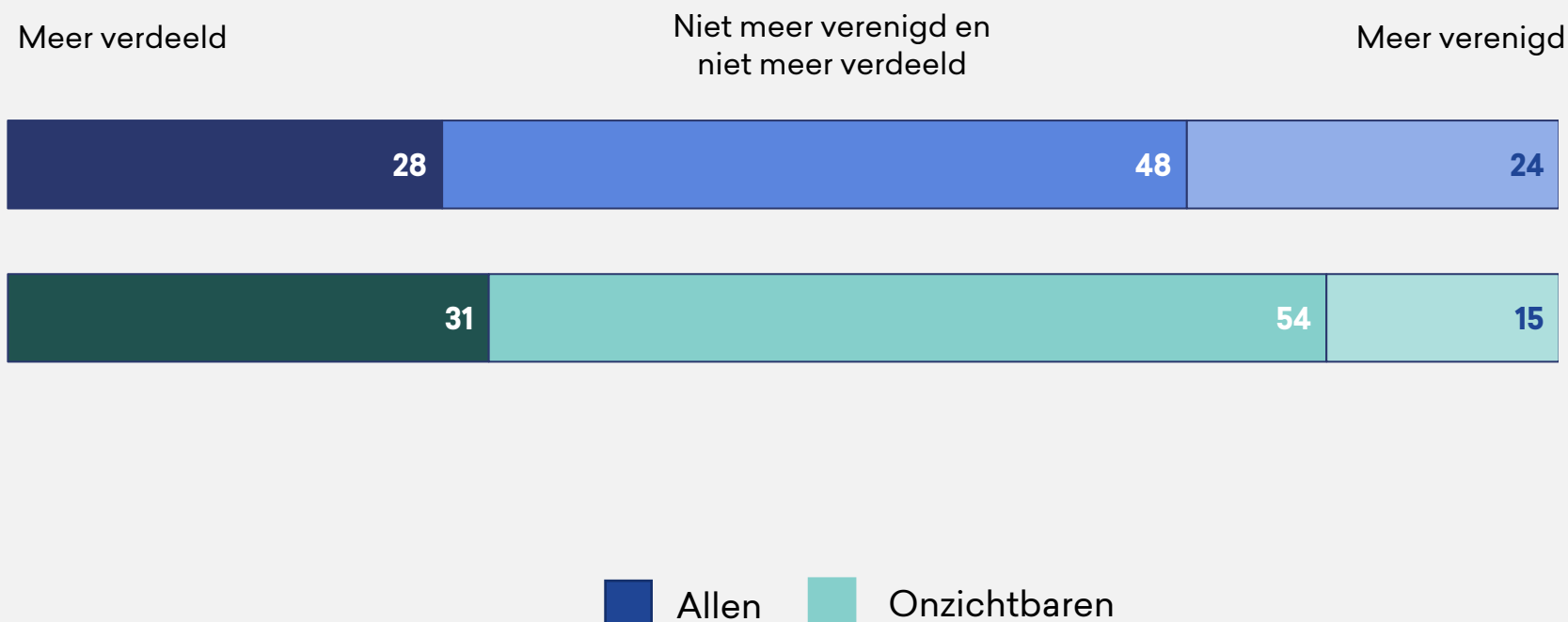
44

Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens? In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken?

Onzichtbaren minder geneigd te zeggen dat COVID het land bij elkaar heeft gebracht

Zijn, sinds het begin van de pandemie, uw opvattingen over Nederland veranderd?

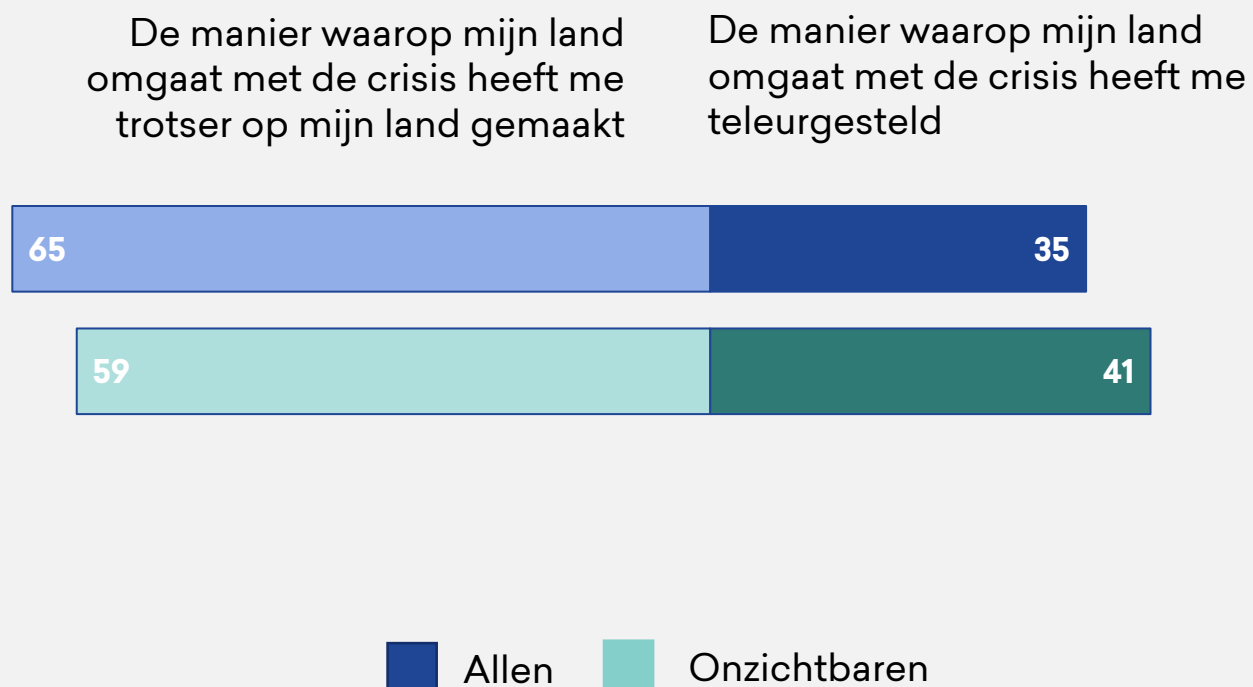
Vraagformulering: Is uw beeld van Nederland veranderd sinds de uitbraak van de COVID-19-pandemie? Zo ja, is het ...?

**Onzichtbaren hebben meer
wrok over de overheidsaanpak
van de crisis.**

Onzichtbaren zijn minder trots op hoe Nederland met deze crisis is omgegaan ...

Aanpak van de crisis: trots versus teleurstelling

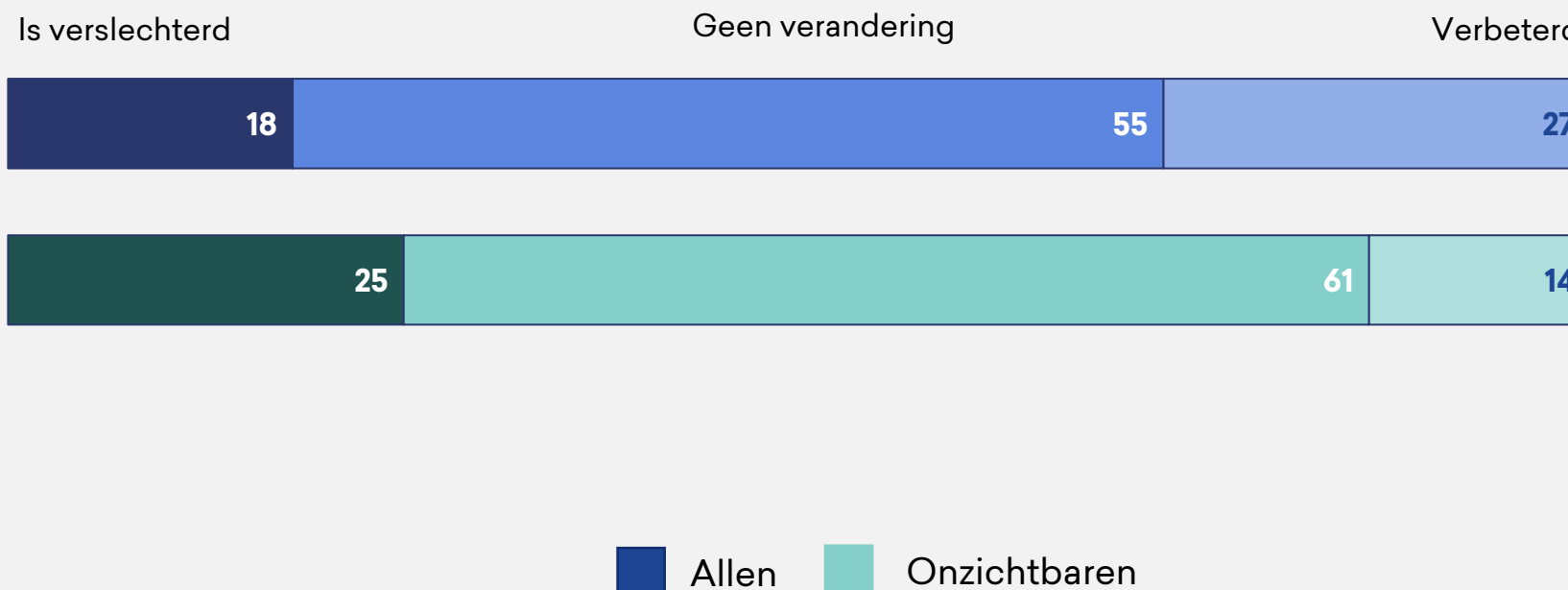

Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

... en hun vertrouwen in de regering is afgenomen.

Vertrouwen in de regering

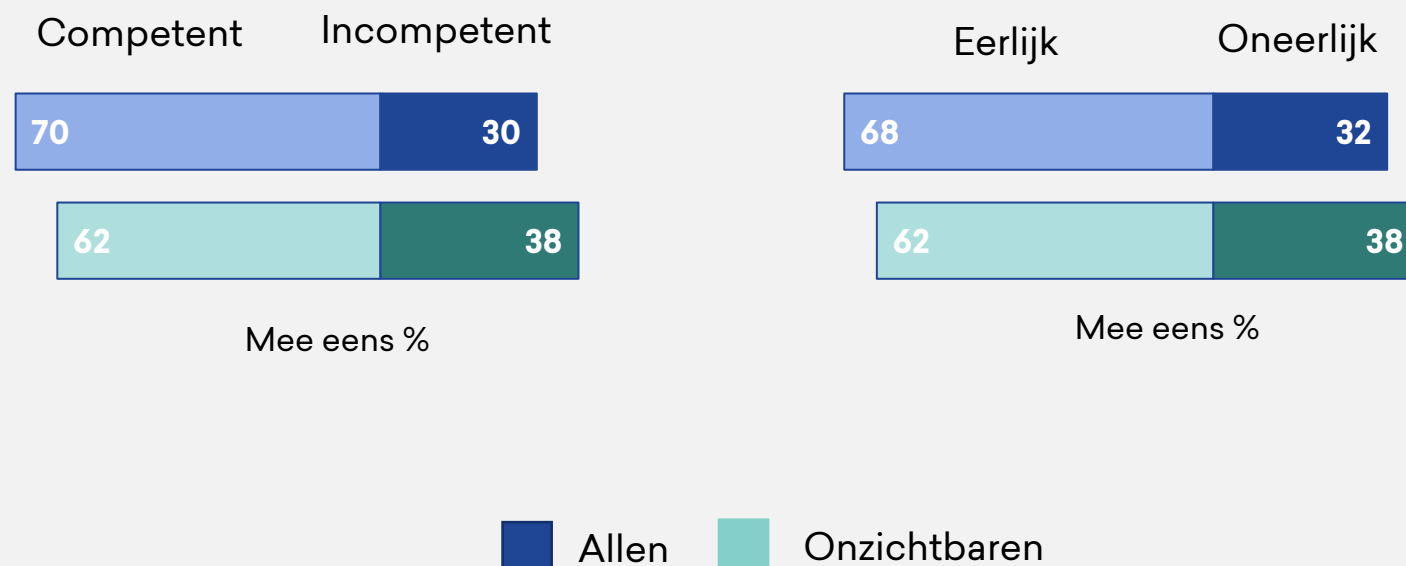

Vraagformulering: Zijn sinds het begin van deze pandemie de volgende dingen in Nederland veranderd? Zo ja, in welke zin? Uw vertrouwen in de Nederlandse regering.

Aanpak COVID-19: Onzichtbaren beoordelen regering vaker als incompetent en oneerlijk ...

Beoordeling overheidshandelen

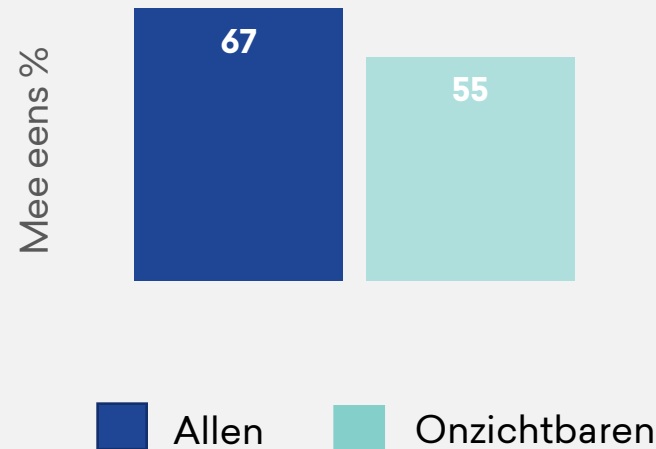
Vraagformulering: Als u denkt aan hoe de Nederlandse regering de COVID-19-situatie tot nu toe heeft aangepakt, welke van de volgende tegengestelde termen geeft dan de beste beschrijving van hoe de regering heeft gehandeld?

... en hebben minder vertrouwen in het vermogen van de regering om toekomstuitdagingen op te pakken.

Vertrouwen in vermogen van regering om uitdagingen aan te pakken

“Ik heb vertrouwen in het vermogen van onze huidige regering om de uitdagingen die voor ons liggen op te pakken.”

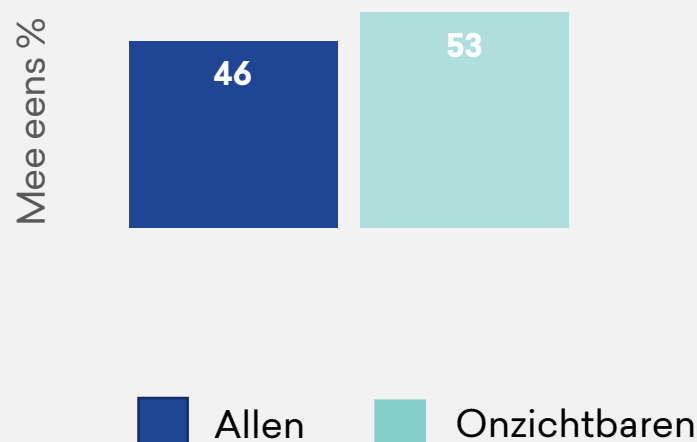
Vraagformulering: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraak?

Onzichtbaren meer ontvankelijk voor complottheorieën

Verbergt de regering dingen over COVID-19?

“De regering weet dingen over COVID-19 die ze voor de bevolking verbergt.”

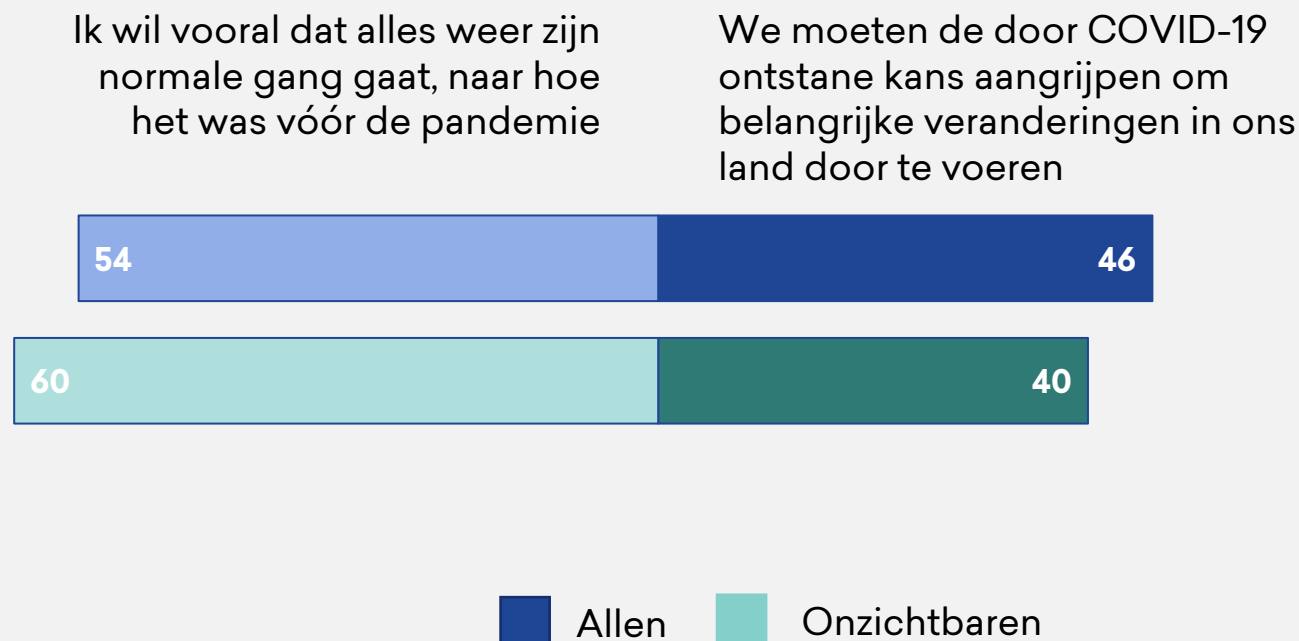

Vraagformulering: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken over de COVID-19-pandemie?

Onzichtbaren willen vaker terug naar het oude normaal

Terug naar normaal of kans om veranderingen door te voeren?

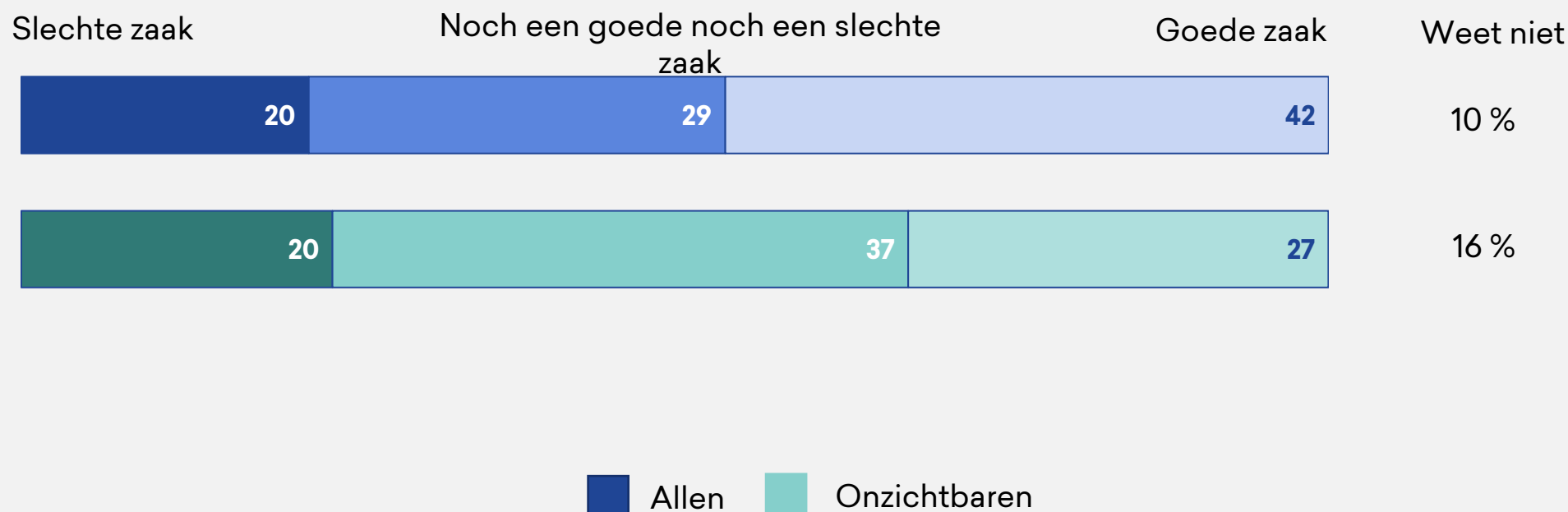

Vraagformulering: Met welke van de volgende uitspraken bent u het meer eens?

EU-lidmaatschap roept onder Onzichtbaren weinig emotie op

EU-lidmaatschap: goede of slechte zaak?

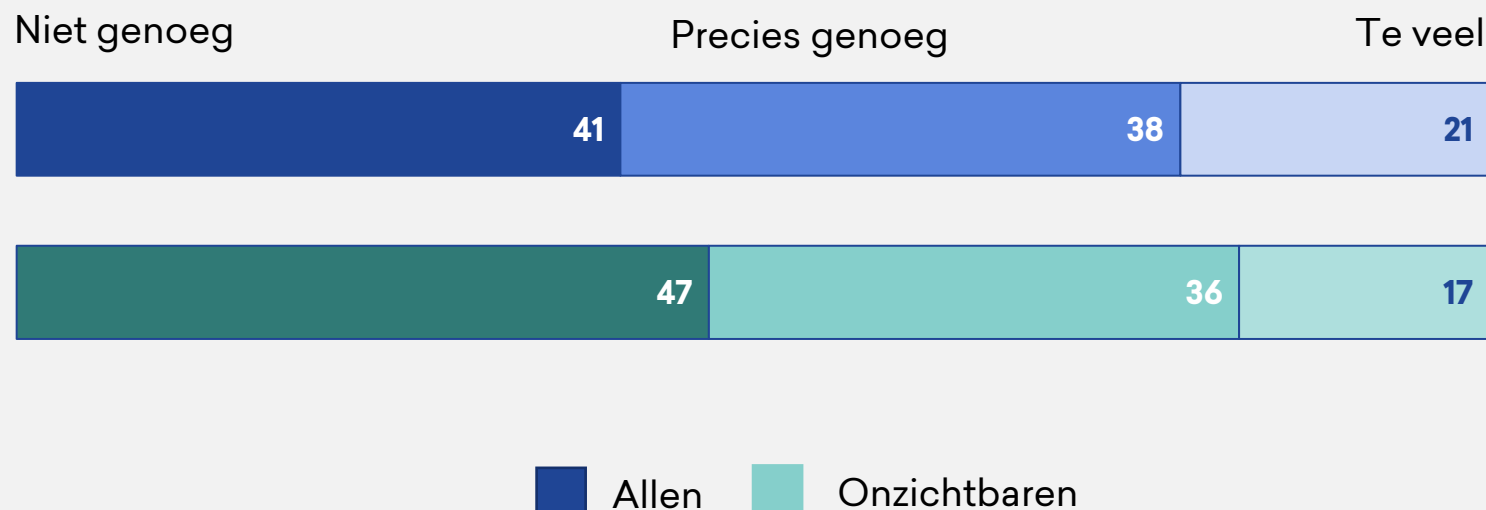
Vraagformulering: In het algemeen gesproken denkt u dat het Nederlandse lidmaatschap van de EU een ... is?

Onzichtbaren geven meer om het milieu, maar zijn minder bereid om daarvoor persoonlijke offers te brengen

Onzichtbaren zeggen vaker dat de regering niet genoeg doet aan klimaatverandering

Klimaatverandering: doet de regering voldoende?

Vraagformulering: Als u denkt aan de huidige situatie, met welke van de volgende uitspraken bent u dan het meeste eens? Op het gebied van milieu doet de regering...

Opofferingsgezindheid voor economisch herstel

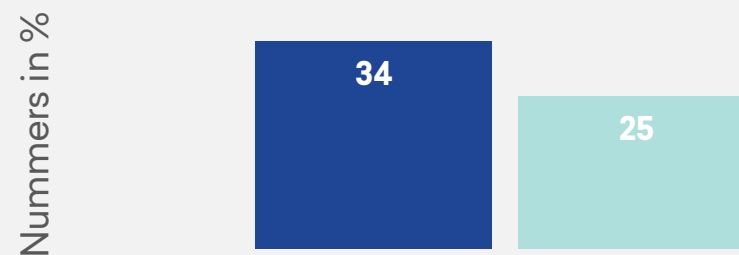
Bereid om bij te dragen via hogere belastingen?

Onzichtbaren zijn in vergelijking met de geheel bevolking minder bereid om via hogere persoonlijke inkomsten of milieubelastingen mee te betalen aan de ondersteuning van het economische herstel van Nederland.

Hogere inkomstenbelasting betalen om het economisch herstel van Nederland te helpen financieren

Hogere belasting betalen op benzine of autobezit om het milieu te helpen beschermen

■ Allen ■ Onzichtbaren

Vraagformulering: Als het gaat om uw handelen tijdens en na de crisis, zou u persoonlijk wel of niet bereid zijn om het volgende te doen ...

Dank u

www.moreincommon.com

Voor algemene vragen kunt
u contact opnemen met
contact@moreincommon.com

Voor vragen van de media kunt
u contact opnemen met
media@moreincommon.com

Twitter: @MiC_Global

European
Climate
Foundation

Dit project is gefinancierd met steun
van de **European Climate Foundation (ECF)**.
ECF is niet verantwoordelijk voor het gebruik
van de informatie die erin is vervat.